

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2023/24:5

Fredagen den 13 oktober

§ 1 Rättsliga och inrikes frågor

Justitieminister Gunnar Strömmer

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för rättsliga och inrikes frågor den 28 september 2023

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för rättsliga och inrikes frågor den 19–20 oktober 2023

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Jag hälsar justitieminister Gunnar Strömmer med medarbetare välkomna. Finns det något att tillägga muntligen om återrapporten utöver det skriftliga?

Anf. 2 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

God morgon! Jag tror att vi kan hänvisa till rapporten.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Då går vi över till dagordningspunkt 3, Det övergripande läget i Schengenområdet.

Anf. 4 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr ordförande! Detta är en återkommande punkt på Schengenrådet som i sin tur består av två underpunkter, dels Schengenbarometern, dels bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet, särskilt migrantsmuggling. Vi har fått en indikation om att allt kommer att hanteras samlat.

För att summera barometern gör kommissionen i fråga om narkotikasmuggling analysen att allt fler rutter nu går via mindre hamnar, och kommissionen ser därför ett behov av att få på plats en europeisk hamnallians och en handlingsplan mot narkotikasmuggling.

På migrationsområdet fortsätter EU att attrahera laglig migration, men samtidigt oroar i högre grad den irreguljära migrationen. När det gäller smuggling av migranter ser kommissionen framför allt tre områden i behov av särskilt fokus: samarbete med tredjeland, stärkt rättsligt ramverk och myndighetssamverkan. Man understryker också behovet av ytterligare ansträngningar när det gäller återvändande.

Mot bakgrund av smugglingen av migranter har det spanska ordförandeskapet tagit fram ett diskussionspapper där förslag lyfts fram om hur vi gemensamt inom EU kan bekämpa människosmuggling, bland

annat genom utökat samarbete med tredjeland, myndighetssamarbete i och mellan medlemsstaterna samt bättre samverkan mellan berörda EU-myndigheter.

Effektiviserade gränskontroller, förstärkning av det rättsliga ramverket, ett förbättrat informationsutbyte och en bredare syn på sambandet mellan människosmuggling och annan gränsöverskridande brottslighet är andra förslag på åtgärder som lyfts upp av det spanska ordförandeskapet.

I slutet av november planerar kommissionen att hålla en konferens om människosmuggling. Där förväntas man samtidigt presentera ett paket med åtgärdsförslag när det gäller hur människosmuggling bättre kan bekämpas. Förslaget kommer sannolikt att innehålla ett lagstiftningspaket med bland annat en översyn av tidigare lagstiftning. Om en sådan översyn kan leda till förbättrad effektivitet och underlätta medlemsstaternas och EU:s gemensamma arbete mot människosmuggling är regeringens ingång positiv. Regeringen ser de föreslagna åtgärderna som intressanta som en utgångspunkt för att arbeta vidare. Vi kommer att vilja uppmuntra kommissionen att ta det vidare därifrån.

Eftersom det i nuläget inte finns något färdigt förslag får vi återkomma till frågan mer i detalj framöver.

Anf. 5 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det ska hållas en diskussion i rådet, och den utgår som sagt från det övergripande läget i Schengenområdet, barometern och diskussionsfrågorna. Det finns mycket intressant i Schengenbarometern. Bland annat konstateras att 99 procent av de människor som kommer från tredjeland till Schengenområdet kommer helt lagligt.

Jag har en fråga med tanke på regeringens ståndpunkt och den ökande våldsvåg vi har i Sverige, med nya förskräckande uppgifter som kom bara under den gångna natten: Hur kommer det sig att den svenska regeringen, återigen vill jag hävda, i sin ståndpunkt avstår från att säga något om de delar i rapporten som handlar om det som är sammankopplat, nämligen människosmuggling och drog- och knarkhandel, som är två sidor av samma mynt? Vad är det som gör att man i den svenska ståndpunkten och i diskussionen väljer att inte lyfta fram vikten av att jobba mer organiserat i EU-samarbetet mot drogsmugglingen? Detta finns nämligen inte med i ståndpunkten.

Det var min första fråga till statsrådet.

Anf. 6 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr ordförande! Jag tackar för frågan.

Min bestämda uppfattning är att det som ledamoten tar upp i högsta grad omfattas av Sveriges hela linje. Det hör till Sveriges övergripande prioriteringar, både under vårt ordförandeskap och som medlemsland när vi inte är ordförande. Från min sida kan jag säga att det är ett huvudackord i varje diskussion som förs i EU-sammanhang som har minsta tänkbara koppling till den grova organiserade brottsligheten. Det är det i allt som vi lyfter upp och säger, och det kommer det att vara även i detta sammanhang.

De gränsöverskridande inslagen är väl belysta och mycket systematiskt framlyfta av Sverige i EU-sammanhanget. Detta gäller oavsett om vi talar om de kriminella nätverkens gränsöverskridande natur eller om koppling-

en till illegal invandring, eller för den delen oavsett om det handlar om narkotikarelaterad brottslighet eller om ekonomisk brottslighet, som numera också i hög grad är gränsöverskridande.

Jag vet inte riktigt vad ledamoten läser in, men jag kan försäkra nämnden om att den grova organiserade brottsligheten är grundackordet i allt som vi gör och säger också på den här punkten.

Anf. 7 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det är det talade ordet som gäller också här i EU-nämnden. Hade det inte varit lämpligt att i den svenska ståndpunkten, också den skriftliga som skickas ut till EU-nämnden, ta med det som statsrådet beskriver här och att säga detta tydligt i den svenska ståndpunkten så att vi vet att det är detta som faktiskt kommer att framföras av statsrådet, och också nämna droghandeln?

Det finns ju underlag i rapporten om detta. Där står tydligt att en iakttagelse som gjorts är att de kriminella gängen och den organiserade brottsligheten aktivt har omorganiserat droghandeln och styrt om den mot mindre hamnar för att undvika den rigorösa kontroll som finns i de större hamnarna.

Det känns som att det finns en direkt koppling till det som vi kan se här i Sverige. Jag tycker att det hade varit intressant att från ett svenskt perspektiv ta tillfället i akt att berätta om och vara tydlig med att man kommer att fortsätta att samarbeta inom EU, till exempel när det gäller de liggande förslagen om samarbete i en ny hamnunion. Det finns ingenting i ståndpunkten, åtminstone inte i den skriftliga, där vi kan utläsa detta.

Statsrådet kanske kan belysa det här bättre. Annars kommer vi att anmäla avvikande ståndpunkt när det gäller den delen, att det här borde ha funnits med i den svenska ståndpunkten.

Anf. 8 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Vad gäller svensk ståndpunkt kan jag, som jag sa i slutet av mitt första inlägg, till att börja med konstatera att det ännu inte finns några konkreta förslag att ta ställning till, utan vi har sagt att vi ska återkomma och precisera oss med gemensamma krafter, både från regeringens sida och i relation till riksdagen, i november månad. Det kommer alltså att finnas goda möjligheter att precisera ståndpunkten på ett sådant sätt även i skriftliga ordalag, så att alla aspekter blir belysta.

Det är min bestämda uppfattning att den hållning med vilken vi går in i diskussionen omhändertar alla de frågor som ledamoten lyfte fram.

När det gäller själva sakfrågan diskuteras narkotikahandeln i relation till hamnar på många längder och bredder, och detta har utan tvekan lyfts upp av kommissionen. Vi vet att det finns ett ökat tryck mot svenska hamnar som ett resultat av en rigorösare kontroll vid de stora inkörsportarna på kontinenten – Belgien, Nederländerna och Spanien – vilket gör att gängen och nätverken vill flytta om sin trafik.

Det har varit en diskussion i Sverige rörande Helsingborgs hamn. Vi hade så sent som i går, när vi samlade alla partiledare i det nationella säkerhetsrådet, en diskussion om detta även ur ett svenskt perspektiv. När vi mobiliserar kring Helsingborgs hamn och andra större hamnar finns det en risk att trafiken flyttar till mindre hamnar. Sverige är ju ett väldigt hamntätt land.

Enkelt uttryckt står denna fråga högt upp på agendan inrikespolitiskt, och den finns också i högsta grad med i allt vi säger och gör i EU-sammanhang.

I den mån vi inte tycker olika i sak, vilket jag har väldigt svårt att tro att vi gör baserat på vårt utbyte, tycker jag för egen del att det skulle kännas mycket naturligt att få ett unisont stöd för vår hållning i denna diskussion.

När det gäller att komma tillbaka i november menar jag verkligen allvar med det. Låt oss i så fall även, när det finns konkreta förslag på bordet, precisera oss skriftligt på ett sådant sätt att det med all önskvärd tydlighet täcker det som är vår hållning och vår ståndpunkt i alla diskussioner, också i tidiga skeden av processen.

Anf. 9 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag hör vad ministern säger, och det är som sagt det talade ordet som gäller i EU-nämnden. Jag vill bara understryka att det fyller sin funktion vad man skriver i de skriftliga ståndpunkterna. Det är också detta som statsrådet tar med sig och även yttrar i olika sammanhang när man träffas i EU-kretsen.

Jag har själv haft förmånen att sitta runt ett ministerrådsbord, och jag vet att det spelar roll vilka frågor som uttrycks muntligt vid varje sammanträde, oavsett om det är en tidig diskussion eller ett senare skede. Där kvarstår min kritik, för jag tycker att detta är en viktig fråga. Det finns ett gott underlag i barometern, så det borde ha varit med i den skriftliga ståndpunkten. Det borde också ha varit självklart för statsrådet att uttrycka det på mötet.

Nu tar jag dock det muntliga ordet och utgår ifrån att detta kommer att framföras av statsrådet på mötet.

Anf. 10 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går över till dagordningspunkt 4, Genomförandet av interoperabilitet.

Anf. 11 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr ordförande! Som nämnden känner till har denna fråga, alltså genomförandet av interoperabiliteten mellan de gemensamma gräns- och säkerhetssystemen, behandlats i detta sammanhang i nämnden sedan förordningarna antogs 2019. Genomförandet är förvisso komplext, och olika delar har försenats i olika omgångar. Den övergripande sluttiden för start av alla system, alltså utgången av detta år, har dock hela tiden stått kvar.

Däremot blev vi i början av året varse att EU:s it-byrå eu-Lisa och kommissionen för sin del konstaterade att det nya in- och utresesystemet inte skulle kunna starta som tänkt i maj 2023. Detta ledde till att hela den övergripande tidsplanen måste ändras. Vid rådsmötet ska kommissionen och eu-Lisa informera om den nya tidsplan som har tagits fram, och ministrarna ska diskutera om den kan godtas.

För att säga något om både processfrågan och sakfrågan är det regeringens bestämda uppfattning att de upprepade förseningarna har varit mycket olyckliga. I grund och botten handlar det om att kunna utnyttja

informationen i de gemensamma systemen effektivare, exempelvis för att upptäcka användningen av dubbla identiteter. Dessa informationssystem är väldigt viktiga för att kunna öka säkerheten inom Schengen. Det är också viktigt att så snart som möjligt realisera nyttan och hela uppsidan med det väldigt kostsamma utvecklingsarbetet. Detta har vi och andra medlemsstater varit mycket tydliga med, också i relation till kommissionen.

Samtidigt måste tidsplanerna förstås vara realistiska, annars riskerar man bara att dra på sig nya förseningar. Ett pressat och dåligt genomförande riskerar också att ge problem i den praktiska verksamheten, särskilt med gränskontrollerna.

Den nya tidsplanen skjuter fram slutdatumet för genomförandet med tre år till slutet av 2026. Det råder ingen som helst tvekan om att det hade varit bättre om det hade varit på plats 2023, men vi får spela bollen där den ligger. Regeringen avser att ställa sig bakom den reviderade tidsplanen.

Anf. 12 ORDFÖRANDEN:

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Förordningen om att förebygga och bekämpa sexuella övergrepp mot barn.

Anf. 13 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Detta gäller förslaget till förordning om förebyggande och bekämpning av sexualbrott mot barn på sociala medier. Det är som bekant ett omfattande och komplext förslag.

Som ni kan se av dagordningen till RIF-rådet nästa vecka har det spanska ordförandeskapet ännu inte bestämt sig för om denna fråga ska upp i RIF-rådet den 19 oktober eller om den inte ska det. Om det skulle vara så att frågan ska upp och alltså kvarstår på dagordningen är min avsikt att komma tillbaka till nämnden på onsdag i nästa vecka med ett förslag till ståndpunkt baserat på det som ligger på bordet inför mötet. I dagsläget vet vi kort sagt inte exakt vad det kommer att bli, eftersom det inte finns något slutligt textförslag att ta ställning till.

Jag ska säga några ord om detta, eftersom frågan har följts även i nämnden under en längre tid.

Regeringens utgångspunkt har varit att det är angeläget att hitta sätt att föra förhandlingarna i frågan framåt, eftersom det samhällsproblem som detta initiativ från kommissionen adresserar är så djupt och så vittgående och har så oerhört allvarliga konsekvenser för brottsoffren. Regeringen har alltså hela tiden ställt sig positiv till ambitionerna bakom detta förslag.

Samtidigt är det uppenbart att förslaget aktualiserar en rad rätt komplicerade rättssäkerhets- och integritetsfrågor. Detta har varit väldigt viktigt både för regeringens förhållningssätt till förslaget och som ett ingångsvärde när frågorna har förhandlats runt bordet.

Som nämnden känner till överlade vi med justitieutskottet tidigare denna månad. Vi lyfte då fram ett antal delar där det är viktigt för vår del att få förbättringar i förslaget i fråga om grundläggande rättigheter. Det handlar dels om att spårningsordrar ska begränsas till endast redan känt och av myndigheterna klassificerat material och inte ska omfatta nytt material eller gromning, dels om att spårningsordrarna endast ska omfatta

nummeroberoende interpersonella kommunikationstjänster, alltså appar, och inte nummerberoende tjänster, till exempel mobiltelefoni.

Vi har också föreslagit att det EU-center som man vill inrätta ska ges i uppdrag att i samverkan med Europol och medlemsstaterna driva ett utvecklingsarbete för en ännu säkrare och mer precis spårning av nytt övergreppsmaterial och grooming.

Min bild av diskussionerna som de nu förs är att de i hög grad förs i riktning mot den hållning som vi gav uttryck för innan vi överlade med utskottet, alltså att det finns en rörelse för att försöka hitta en väg framåt men också ta hänsyn till de rätt substantiella synpunkter som har förts fram från bland annat Sverige vad avser rättssäkerhetsaspekten när det gäller detta förslag.

Var detta till slut kommer att landa vet vi inte i dag. Jag föreställer mig att det kommer att klarna under de kommande dagarna om det kommer att finnas någonting att ta ställning till inför mötet i nästa vecka. Jag får helt enkelt återkomma till nämnden i nästa vecka i så fall när vi vet vad vi konkret har att ta ställning till.

Anf. 14 ORDFÖRANDEN:

Jag vill säga att det hölls en överläggning med justitieutskottet den 14 september. Om det skulle bli en ny överläggning i nästa vecka har vi preliminärt sagt att den sker klockan 08.15 på onsdag morgon. Håll alltså utkik i era datorer!

Anf. 15 ANNA LASSES (C):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för redogörelsen.

Vi från Centerpartiet håller med om den ingång som regeringen har vad gäller den problematik som finns i detta, samtidigt som det är ett så allvarligt läge att man behöver göra någonting.

Ministern sa att regeringen återkommer när det finns ett förslag på bordet. Jag skulle ändå vilja skicka med några synpunkter gällande det utkast till regeringens ståndpunkt som finns.

Det fjärde stycket börjar med ”Regeringen ställer sig positiv till att endast domstolar”. Där skulle vi vilja stryka ”eller oberoende myndigheter”, så att det endast är domstolar som ska kunna besluta om spårningsordrar. Vi skulle också vilja göra ett tillägg i detta stycke efter det som står om sökmotorer och värdtjänster som säger att spårningsordrar enbart får utfärdas mot tidigare dömda eller när skälig misstanke föreligger gentemot gärningspersoner om att sexualbrott mot barn kan komma att begås.

I nästa stycke, som börjar med ”Regeringen bör så långt som möjligt vara teknikneutral för att möjliggöra”, skulle vi vilja stryka den exemplifiering som görs, det vill säga ”t.ex. genom en maskinscanning innan meddelandet krypteras och skickas”.

Slutligen har vi ett förslag på tillägg – efter regeringens förslag – som lyder: Tjänster ska även fortsättningsvis uppmanas och ha legal möjlighet i likhet med gällande lagstiftning att frivilligt granska och söka efter sexuellt övergreppsmaterial. Inget i denna reglering ska tolkas som att det förbjuder, försvagar eller underminerar end-to-end-kryptering. Tjänsteleverantörer ska inte hindras från att erbjuda totalsträckskrypterade

tjänster. Vidare ska de inte tvingas att införa skanning på klientsidan med sidokanalläckor.

Med dessa strykningar och tillägg tror vi att det skulle kunna bli mer rättssäkert. Detta är mitt medskick – säg till om jag ska skicka in de exakta ordalydelsena någonstans!

2023/24:5
13 oktober

Anf. 16 ORDFÖRANDEN:

Det rör sig ju inte om en överläggning utan, som ledamoten sa, om ett medskick. Detta får hanteras efter eget gottfinnande och klokt huvud.

Anf. 17 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Detta är ju omlagt till en informationspunkt. Än så länge lutar sig regeringen mot den överläggning som har skett i justitiekansliet och återkommer kanske till EU-nämnden i nästa vecka.

Jag skulle vilja säga att det är viktigt att se till att också EU-nämndens ledamöter får del av det som kommer att bli det spanska ordförandeskapets kompromiss. Detta är ju väldigt svårt. Det var svårt också under det svenska ordförandeskapet, när vi ibland fick kompromisshandlingar bara timmar innan man skulle bestämma sig för hur man såg på kompromissen, och då var det ändå Sverige som höll i processen. Jag vädjar om att EU-nämndens ledamöter delges så fort som möjligt när det har kommit en kompromiss, för det jobbas ju på en sådan – det har i alla fall rapporterats, inte minst medialt, om detta.

Jag skulle vilja passa på att ställa en fråga på denna informationspunkt. Jag blir inte riktigt klok på vad det är som regeringen faktiskt driver. Å ena sidan säger statsrådet att regeringen vill stötta det spanska ordförandeskapet i att komma framåt, vilket jag tolkar som att regeringen tycker att det är viktigt att man kommer till ett beslut. Å andra sidan säger regeringen att den inte vill gå med på något om nytt material eller grönning, och om jag har förstått detta rätt är det där själva klonen sitter.

Kan statsrådet säga någonting om vad regeringens linje är? Är regeringen beredd att titta på kompromisser där det finns någon sorts öppning för nytt material och grönning, eller är Sverige ett av de länder som hela tiden stänger den dörren? I så fall går det ju, utifrån vad jag vet, inte riktigt ihop med att stötta det spanska ordförandeskapet.

Jag ville gärna passa på att ställa en fråga under denna informationspunkt. Sedan återkommer vi, som sagt, för överläggning när det finns underlag, en ståndpunkt och så vidare.

Anf. 18 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Jag tackar statsrådet för informationen. Det verkar tydligt att regeringen är fullt medveten om de tekniska svårigheterna när det gäller Chat Control 2.0, så jag sparar den redogörelsen till en annan gång.

Detta är såklart underförstått, men jag vill ändå understryka att de kanske kritiska frågeställningar som följer inte syftar till att värna någon kriminell pedofils integritet, utan det handlar om förhållningssättet gentemot alla laglydiga medborgares rätt att kommunicera utan avlyssning.

Min första fråga rör det förslag till svensk ståndpunkt som skickades ut tidigare i dag. Följande står i näst sista stycket: ”En spårningsorder måste i sista hand kunna verkställas utan hinder av att en tjänst är

krypterad, t.ex. genom en maskinscanning innan meddelandet krypteras och skickas. Samtidigt får inte informationssäkerheten äventyras, krypterade meddelanden ska vara skyddade mot obehörig åtkomst.”

Det står också att regeringen kommer att verka för sådana förändringar som ytterligare stärker rättssäkerheten och minskar intrånget i den personliga integriteten.

Det här verkar för mig vara två något motstridiga påståenden. Å ena sidan vill man värna den personliga integriteten och skydda krypterad kommunikation mot obehörig åtkomst, å andra sidan vill man öppna för att meddelanden skannas och eventuellt sparas hos tredje part innan de ens har skickat. Jag vill be statsrådet att utveckla resonemanget kring hur dessa två påståenden står emot varandra.

Anf. 19 ORDFÖRANDEN:

Det har hänvisats till den kommenterade dagordningen, men det vi har i dag är ju det vi har i dag. Det är därför det senare kan komma ett samråd. Då vet vi vad som finns att förhålla sig till. Jag ville säga detta så att vi vet vad vi citerar och vad dess giltighet är.

Anf. 20 LORENA DELGADO VARAS (V):

Det är synd att vi fortfarande inte vet när detta kommer upp på bordet och vad det blir.

Vi ser det som positivt att regeringens ståndpunkt har blivit lite mer tydlig när det gäller svårigheterna med detta förslag. Vi tycker ändå att tekniken för kryptering är svår att handskas med. Detta kan leda till massövervakning. Jag tänker speciellt på de nya generationerna. Bara häromdagen kom en rapport om internetanvändning. De yngre generationerna använder ju det här – det är deras dagbok, deras liv och deras allt. Det blir mer och mer så för varje generation som har tillgång till tekniken.

Det är klart att vi delar uppfattningen att pedofiler ska stoppas. Det handlar dock också om att detta är folks liv, speciellt när det gäller de unga generationerna. Vi måste vara varsamma med detta, speciellt med tanke på att många EU-regeringar i dag inför mer auktoritära lagar och att saker och ting kan användas på annat sätt.

Anf. 21 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Vi har ju alla märkt ett stort intresse för det här, och många har säkert fått flera mejl i denna fråga. Jag tror att alla står bakom intentionen, så det handlar inte om det.

Frågan är hur långt man är beredd att gå vad gäller övervakning. Jag tycker att de förslag som lyftes fram av Anna Lasses och Centerpartiet är väldigt konstruktiva. Jag vill också ställa mig bakom de tydliga medskicken till dess att vi har någonting att verkligen ta ställning till. Om man är inne och modifierar inom krypteringen finns det ju ingen kryptering kvar.

Intentionen står vi alla bakom, men jag tycker att detta är för långtgående.

Anf. 22 MARTIN KINNUNEN (SD):

Jag skulle vilja utveckla med några konkreta frågeställningar kopplade till krypterade tjänster. Jag håller med tidigare frågeställare om att det finns en motsägelse i att man ska bevara informationssäkerheten samtidigt som man ska skanna meddelandet precis innan det krypteras, alternativt precis efter att det dekrypteras.

Det har lyfts flera konkreta exempel, till exempel vad gäller källskyddet till journalister. Låt oss säga att man vill tipsa en journalist. Då använder man en krypterad tjänst, för det är så man ska gå till väga om man vill att det ska vara säkert. Men om detta förslag går igenom och det ska göras en skanning precis innan meddelandet krypteras kan det ju i praktiken inte sägas vara krypterat längre. Den information som man vill skicka till journalisten kan då sparas av tredje part någonstans. Hur ser man på ett sådant konkret exempel?

Något annat jag har tagit del av är att den stiftelse som driver appen Signal, som vi politiska partier och journalister oftast vill använda, har fört fram att de kommer att avveckla sin verksamhet i Europa om klientsides-skanningen blir verklighet. De håller alltså inte med om att informationssäkerheten inte äventyras.

Det är positivt att regeringen vill verka för att nytt material och just gromning ska undantas och inte vill gå vidare med kommissionens förslag i de delarna, men jag skulle tycka att det vore önskvärt med ett undantag även för krypterade tjänster. Är detta något som regeringen överväger?

Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Jag ska försöka besvara frågorna, även om det kommer att bli på ett lite abstrakt plan eftersom vi ju inte vet vad vi har att ta ställning till i slutändan.

Jag ska försöka lägga ihop frågorna i några huvuddelar. Först var det fråga om regeringens linje. Den tycker jag framgår rätt klart av den position som det överlades om i justitieutskottet i september. Vi delar intentionen att även på EU-nivå hitta effektivare verktyg för brottsbekämpningen när det gäller att komma åt den grova brottsligheten och sexuella övergrepp på barn på nätet. Vi har däremot identifierat ett par konkreta frågor eller aspekter av förslaget som är särskilt bekymmersamma när det gäller rättssäkerhetsaspekten. Det handlar i grund och botten om hur vidsträckt eller omfattande verktygets verkan skulle få vara. Utgångspunkten har varit att i de underlag som finns att tillgå så här långt är träffsäkerheten i den tänkta tekniken väldigt hög när det gäller redan känt material, medan träffsäkerheten blir avsevärt lägre när det handlar om okänt material och gromningsmaterial. Regeringens bedömning har varit att en lämplig väg framåt är att bejaka greppet men att lyfta ut delar i det tänkta tillämpningsområdet där rättssäkerhetsriskerna är väldigt påtagliga. Det är i grund och botten linjen, och den har vi hållit oss till i de diskussioner som har varit efter utskottets möte i september.

Om man ska identifiera mittfäran är vår upplevelse att de flesta medlemsstater brottas med frågorna och målkonflikterna precis som vi gör och att om det graviterar åt något håll i dessa processer är det i linje med det som uttrycktes på justitieutskottets sammanträde i september.

En annan sak som flera har tagit upp här är krypteringsfrågan. Där finns det också en målkonflikt. Å ena sidan finns det ett starkt intresse av att

försöka värna tillgången till krypterad information. Å andra sidan kan man säga att om man undantar krypterade tjänster från detta förslag blir det i praktiken helt kraftlöst. Det är en realitet. Jag är fullt medveten om de principiella frågorna, men om man ser på det praktiskt landar man i avvägningen om detta går att genomföra tekniskt på ett sådant sätt att man kan värna krypterad kommunikation men genom avancerad och ny teknik göra denna provtryckning i ett skede innan meddelandena blir krypterade. Från kommissionens håll menar man att detta är möjligt, även i samspel med företag – nu lyftes enskilda företag och vad de säger i den här frågan, men utgångspunkten har varit att det går att åstadkomma.

Jag har inget problem med att erkänna målkonflikten där. Men vi ska ha klart för oss att om krypterade tjänster skulle undantas kommer detta i praktiken att bli en papperstiger. Det är klart att all den kommunikation och delning av material som vi vill komma åt då flyttas – i den mån det inte redan sker – till en plats där ingen kan komma åt den. Det är en realitet.

Det är ingen enkel målkonflikt. Det är därför vi har valt att så här långt luta oss mot de bedömningar som görs av expertis som kommissionen har lyft fram i den delen, och snarare dragit snittet när det gäller tillämpningsområdet, alltså de delar där riskerna framstår som väldigt stora: det okända materialet och gromningen.

Det är beskrivningen av vår hållning. Var detta förslag från det spanska ordförandeskapet till slut kommer att landa i dessa delar vågar jag inte förutspå i dag. Jag tror att det kommer att utkristallisera sig rätt sent, för som jag sa tror jag att alla medlemsstater håller på att försöka hitta ett balanserat förhållningssätt här. Men jag lovar att återkomma till nämnden i nästa vecka i den mån det finns något konkret att diskutera då.

Anf. 24 ORDFÖRANDEN:

Stort tack! Vi har beredskap för det. Som jag nämnde är tanken att det i så fall sker på morgonen onsdagen den 18 oktober.

Som vice ordförande Matilda Ernkrans sa är det önskvärt att regeringen återkommer så fort det finns något material att delge oss som de politiska partierna och ledamöterna kan förhålla sig till. Det underlättar ett bra samtal. Annars finns risken att diskussionen rör formfrågor istället för att vi har en innehållsdiskussion.

Anf. 25 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Jag tackar ministern för svaret. Jag instämmer i hela beskrivningen.

Jag vill ställa en fråga med hänsyn till att det inte finns något förslag på bordet men att det finns ett tidigare förslag till svensk ståndpunkt och jag därför antar att regeringen har resonerat kring detta. Med intressekonflikten i åtanke blir min direkta fråga: Är det som sades om maskinskaning en beskrivning av möjligheterna eller är det ett samtycke från regeringens sida till att detta skulle vara ett lämpligt tillvägagångssätt? Är detta bara en beskrivning av vilka möjligheter som finns eller är det en beskrivning av vad regeringen skulle kunna tänka sig vilja se?

Jag kan också lägga till en fråga kring det som nämnts tidigare om att oberoende myndigheter ska kunna besluta om spårningsordrar. Vad har man i åtanke med oberoende myndigheter; vilka skulle det kunna röra sig om?

Ordförande! Jag tänker att regleringen skulle bli tandlös om man undantog krypterade tjänster. Jag tittar här nu på en rapport från svenska polisen från den 14 juli 2022. I den talar polisen om att de har mottagit 16 006 rapporter från det frivilliga systemet, där krypterade tjänster är undantagna enligt dagens reglering. Polisen noterar att 55 individer har blivit dömda i fall där man på något sätt har använt sig av material från skanningen. Jag undrar om detta är information som regeringen har tagit del av. Detta tyder ju på att det inte är tandlöst i dag, utan att det finns en nytta med skanningen trots att krypterade tjänster är undantagna.

Anf. 27 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Jag tar först upp frågan om ståndpunkten som överlades i september. Den är i någon mån deskriptiv; den typ av skanning som beskrivs där förekommer ju redan. Frågan det handlar om är alltså om det ska ske på frivillig basis som i dag eller om det ska ske i en tvingande ordning. Det är klart att det finns en lång rad av komplexa tekniska frågor här. Detta återspeglas också i den avgränsning som finns i den ståndpunkt som diskuterades i utskottet i september, alltså hur långt vi är beredda att gå när det gäller tillämpningsområdet, med den teknik som vi känner i dag.

Det har alltså betydelse, men för att övergå till den senare frågan om tandlösheten är det klart att även en frivillig ordning har sina förtjänster. Man kan naturligtvis säga att man även kommer att få träffar med en tvingande ordning – en som i grund och botten skulle ha samma spelregler som dagens frivilliga vad gäller räckvidden. Alla användare är inte så avancerade att de flyttar sin kommunikation när det gäller sådana här saker till krypterade sammanhang.

Men detta ska ses i proportion till allt det material som aldrig någonsin får träff i dag. Det är de proportionerna som vi utgår från och som ligger bakom hela den här diskussionen. Det är trots allt en så försvinnande liten del av allt övergreppsmaterial som finns digitalt som fångas i dagens ordning. Om det inte vore på det sättet skulle vi förmodligen inte haft den här diskussionen alls.

Detta är jag fullt medveten om. Jag tycker att alla frågor som har rests när det gäller betänkligheterna från rättssäkerhetssynpunkt är fullt ut berättigade. Det som gör att den här frågan ändå ligger på bordet är ju intresset som ligger i den andra vågskålen. Jag vet att ingen är oberörd inför det; jag säger detta för att få intresseavvägningen beskriven på ett balanserat sätt. Djupet och vidden och de mänskliga konsekvenserna av de övergrepp som sker på en sådan systematisk skala på nätet mot barn gör att det i den andra vågskålen ligger ett utomordentligt starkt allmänt intresse av att gå långt med brottsbekämpningen för att komma åt detta. Annars skulle vi aldrig gravitera in i en diskussion som denna där vi utan tvekan trycker ganska hårt mot viktiga rättssäkerhetsfrågor.

Det är där vi är. Sedan kommer vi i slutändan ändå att behöva sätta ned fötterna. Men jag tror att man måste beskriva de motstående intressena på ett korrekt sätt för att förstå varför frågan över huvud taget aktualiseras och varför demokratiska rättsstater som i hög grad har ett system som skyddar den personliga integriteten och rättssäkerheten väldigt långt ändå är beredda att överväga steg i denna riktning.

Anf. 28 ORDFÖRANDEN:

Tack för informationen! EU-nämnden har beredskap att möta justitieministern vid behov under nästa vecka.

Då går vi över på dagordningspunkt 8, Aktuella lagstiftningsförslag. Information från ordförandeskapet.

Anf. 29 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Det är en informationspunkt, kort sagt, där de ska informera om läget i de pågående förhandlingarna.

Anf. 30 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 10, Förebyggande av radikalisering av minderåriga på nätet: lägesrapport och kommande arbete.

Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

För tids vinnande ska jag försöka att förhålla mig lite komprimerat, trots att det är ett utomordentligt angeläget ämne.

Vid mötet kommer vi att diskutera arbetet för att förebygga radikalisering av unga online. Ordförandeskapet har presenterat ett dokument inför diskussionen som nämnden har fått ta del av.

Vi välkomnar initiativet. Vi tycker att det är utmärkt att det får diskuteras på ministernivå. Vi delar den problembild som finns i dokumentet. Det ligger i linje med väldigt mycket aktivitet under det svenska ordförandeskapet.

Om vi bara utgår från svenska förhållanden tror jag att vi kan konstatera att när vi nu har ett läge med en hög terrorhetsnivå vet vi att vi måste möta hotet mot den inre säkerheten från terrorism och våldsbejakande extremism. Det handlar i mycket hög grad om att bryta en spiral där barn och unga genom digitala plattformar dras in i den här typen våldsbejakande riskmiljöer.

Sammantaget välkomnar vi diskussionen och kommer att delta mycket aktivt i den.

Anf. 32 MATILDA ERNKRANS (S):

Det här är kanske lite på samma tema som jag inledde med i dagens EU-nämndssammanträde med justitieministern.

Det här är en diskussion. Det är frågor som har ställts till Sverige om hur man vill prioritera EU:s arbete här och om man tycker att det ska läggas till något ytterligare när det gäller internetbolagen.

Här har regeringen valt en väldigt allmän hållning och kort ståndpunkt. Min första fråga till statsrådet gäller egentligen det. Betyder det att det är med dessa få rader som statsrådet kommer att företräda Sverige i diskussionen?

Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Jag uppfattar frågan närmast som retorisk. Jag kan med bestämdhet svara: Nej, jag kommer inte att begränsa mig till de rader som finns skriftligt. Det är inte en position och inget lagstiftningsärende. Det är en

diskussion. Men jag kan gärna utveckla vad vi kommer att ta med oss till bordet i den delen.

Vi kommer att gå in med full kraft i diskussionen. Det kommer vi inte minst göra utifrån våra egna erfarenheter av den våldsbejakande extrema miljö som i nuläget utgör en utomordentligt stor riskmiljö också för svensk säkerhet. Jag kommer att kunna dela med mig av erfarenheterna från våra myndigheter på området.

De går starkt sammanfattat ut på att vi har god koll på alla organiserade sammanhang som kan rikta terrorhot mot Sverige. Däremot finns det betydande utmaningar med att ha koll på unga och ensamagerande personer som befinner sig i en digital miljö utom våra etablerade strukturers kontroll.

Vi kommer tvärtom att gå in med full kraft i diskussionen. Vi kommer att ha väldigt mycket riklig nationell erfarenhet att bidra med till den diskussionen.

Anf. 34 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag vill återigen säga att det uppskattas. Jag tycker till och med att det är rimligt att det står några rader om det i den svenska ståndpunkten så att EU-nämnden vet ungefär hur Sverige kommer att företrädas här. Det är det talade ordet som gäller. Jag uppskattar att statsrådet nu har berättat lite mer om vad han kommer att använda tiden i ministerrådet till.

Jag skulle vilja göra några medskick från Socialdemokraterna utöver det som statsrådet sa. När vi talar om unga på nätet tycker jag att det är rimligt och bra, och här ombeds man ändå att svara på vad man ska prioritera, att orka och våga nämna inte minst högerextremismen.

Vi har i bakgrundsinformationen att det är ett problem med barn och unga som riskeras att dras in i extrema miljöer. I tillägg till det som statsrådet nu sa borde man också orka nämna detta. Det är viktigt att se att många också riskerar att utsättas för hatbrott. Det finns flera rapporter om det.

Frågan är också: Vad tror man att man behöver för ytterligare samarbete när det gäller internetbolag och plattformarna? Man skulle kunna tänka att regeringen i ett land som Sverige, med de problem vi har men också av andra skäl, lyfte fram att spel- och spelplattformsföretag själva behöver kunna se över verksamheten. Det handlar om att till exempel införa AI-skanning för att kunna öka modereringen av chattar och kunna upptäcka hatbrott och extremistisk verksamhet.

Statsrådet var också inne på samverkan mellan myndigheter, civilsamhälle och forskning. Det handlar om man nu kan ta det framåt. Det känns som att vi behöver göra mer. Inte minst behöver spel- och plattformsföretagen själva göra mer för att ta ansvar för vad som sker. Vi vet att i spelmiljöerna frodas extremism och inte minst högerextremism.

Jag vill gärna göra ett medskick. Jag hoppas att statsrådet kan tänka sig att ta med sig detta in i diskussionen.

Anf. 35 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag håller med Socialdemokraternas inlägg här angående högerextremism och hatbrott. Vi har en ganska stor gejmingsföretagsbransch. Den håller på att organisera sig och vill

samarbeta mycket mer. Den vill också vara en del av de branscher som får stöd av regeringen.

Jag tänker att man där kanske skulle kunna göra ett mer proaktivt arbete och inte invänta att barn och ungdomar hamnar i de miljöerna. Det handlar om att spelföretagen ser hur man skulle kunna använda de plattformar som når väldigt många för att helt enkelt ha andra tankegångar.

Det är en viktig fråga. Det gäller också det som sker runt omkring barn och ungdomar, även om detta är riktat mot nätet. Ungdomar har olika styrkor för att kunna skydda sig mot de högerextrema eller andra extremistiska tankar som de möts av på nätet. Där är barns utbildning och stödet till föräldrar oerhört viktigt.

Anf. 36 MARTIN KINNUNEN (SD):

Vi har ingen annan åsikt än regeringens ståndpunkt. Jag tycker att den är väl avvägd. Några medskick utifrån den diskussion som finns här är väl att man ska fokusera på all form av extremism, såväl högerextremism som vänsterextremism och islamistisk extremism. Men när det kommer till åtgärder måste man samtidigt ta hänsyn till yttrandefrihetsaspekter och personlig integritet.

Den enklaste formen av reglering är en självreglering av användarna själva. Det handlar om goda möjligheter till självrapportering. Det absolut bästa sättet att komma till rätta med problemen är att det blir enkelt och smidigt att rapportera extremism och hat på de olika nätbaserade tjänsterna.

Anf. 37 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr ordförande! Jag går först till frågan om extremism och vilken extremism som ska lyftas fram. Jag avser att hålla mig till den beskrivning som jag har haft genomgående under det år som jag kan överblicka i den här rollen, nämligen att utgå från den svenska erfarenheten. Den är att över längre tid ser vi ett hot från ganska distinkt tre håll. Det är högerextremism, alltså vitmaktmiljön, autonom vänster och våldsbejakande islamistisk extremism.

Om man tittar på senare år har den autonoma vänstern minskat i betydelse som ett säkerhetshot medan den våldsbejakande islamismen har växt till sig som ett mycket reellt hot, och högerextremismen finns där som ett latent säkerhetshot. Det är en adekvat beskrivning. Vi missar inga delar i det.

Sedan ska vi vara mycket medvetna om att det är en rörlig materia och att den kan förändras över tid. I den mån det kommer att vara befogat att lyfta fram aspekter som har att göra med autonom vänster eller för den delen andra radikala grupperingar kommer vi att göra det. Vi kommer att ge en beskrivning av verkliga förhållanden. Det finns ingen annan rimlig utgångspunkt.

Här och nu kan vi inte heller komma ifrån att det som drev höjningen av terrorhetsnivån i Sverige från en trea till en fyra är ett växande hot från den våldsbejakande islamismen. Det är en realitet. Allt det kommer att finnas med i min beskrivning här och i andra sammanhang.

Jag kan bara bekräfta det som sas om spelmiljön. Vi är på med det arbetet här i Sverige inte minst genom Centrum mot våldsbejakande extremism. Vi har på radarn just den extremistiska propaganda som sprids

online också i spelmiljön.

Där är det inte minst viktigt att höja kunskapsnivån hos olika relevanta aktörer som kan påverka barns och ungdomars motståndskraft i de delarna. I just EU-sammanhang föreställer jag mig att vi liksom andra kommer att peka på EU Internet Forum där det just finns ett nära samspel med internetföretagen.

2023/24:5

13 oktober

Jag vill också bekräfta det som sas om avvägningen mot yttrandefriheten. Det är apropå att vi hela tiden rör oss i snittet mot fri- och rättighetsfrågor. Det är utomordentligt viktigt.

Väldigt mycket av det som sprids och som man kan tycka är olämpligt, stötande eller skadligt i olika avseenden är trots allt yttranden som skyddas av vår yttrandefrihet. Vi måste hitta ett sätt att diskutera även det som är skadligt utan att det för den skull är olagligt.

Anf. 38 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Diskussionen ska handla om förebyggande av radikalisering av minderåriga på nätet. Jag tackar för statsrådets svar. Det är bra att statsrådet tänker sig att man kan ta med också ytterligare inspel i diskussionen när det gäller vad som kan krävas av inte minst spelföretag och de plattformarna.

Däremot tycker jag och vi socialdemokrater att det är ett återkommande problem att regeringen inte är tillräckligt tydlig när det gäller den del av extremism som handlar om högerextremismen. Där vill jag nog ändå anmäla en avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna.

Vi tycker att regeringen i det här sammanhanget ska vara tydligare med det som är högerextremismen. Det finns rapporter som till exempel visar att den högerextrema närvaron inom just gejmingsvärlden är tydlig, oroande och ökande under de senaste åren.

Jag tackar för svaret. Det är bra att statsrådet tar med en del av det som var våra medskick. Men vi tycker att regeringen återkommande tar lite för lätt på det som är det högerextrema hotet. Vi vill anmäla en avvikande ståndpunkt om att det behöver tydliggöras inte minst i diskussionen som handlar om just radikalisering av minderåriga på nätet.

Anf. 39 ORDFÖRANDEN:

Vi har noterat en avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna.

Anf. 40 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Jag noterar också den avvikande ståndpunkten. Däremot vill jag bara för sakens skull konstatera att vi har samma ståndpunkt.

Anf. 41 ORDFÖRANDEN:

Nu noterar jag bara den avvikande ståndpunkten från Socialdemokraterna.

I övrigt konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 11, Ministerforumet om rättsliga och inrikes frågor mellan EU och länderna på västra Balkan. Det är en informationspunkt.

Anf. 42 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Vi avser helt enkelt att lyssna på ordförandeskapets information om det kommande ministermötet om rättsliga och inrikes frågor mellan EU och västra Balkan. Det ska äga rum i Skopje i Nordmakedonien i slutet av den här månaden.

Anf. 43 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går in på dagordningspunkt 12, Direktivet om harmonisering av vissa delar av insolvensrätten.

2023/24:5

13 oktober

Anf. 44 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

För tids vinnande ska jag fatta mig kort. Rent deskriptivt handlar det om ett förslag till direktiv med bestämmelser i vissa konkursfrågor. Det föreslås att EU-gemensamma minimikrav ska införas på vissa specifika områden i konkursrätten, och det övergripande syftet är att utveckla EU:s kapitalmarknad och underlätta för gränsöverskridande investeringar inom EU.

Starkt sammanfattat kan man säga att det är en linje som regeringen inte har några problem med. Vi avser att bejaka detta. Jag svarar gärna på fler frågor om det finns några.

Anf. 45 MATILDA ERNKRANS (S):

Det här har varit uppe till överläggningar i civilutskottet, och vi socialdemokrater framförde där en avvikande ståndpunkt, som vi håller i. Den gäller att vi tycker att Sveriges linje borde vara att eftersträva att det inte ska införas tvingande regler om vare sig förenklat konkursförfarande för mikroföretag eller för borgenärskommittéer. Det handlar om att vi vet att om man försvagar detta öppnar det dörrar för nya former av kriminalitet och grov brottslighet. Vi vidhåller den avvikande ståndpunkten i civilutskottet.

Anf. 46 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns en avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna i enlighet med vad som framförts i civilutskottet.

Jag kan sedan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 13, Aktuella lagstiftningsförslag. Det är en informationspunkt.

Anf. 47 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr ordförande! Det är alltså en informationspunkt där ordförandeskapet ska informera om läget i pågående förhandlingar när det gäller olika aktuella lagstiftningsförslag.

Anf. 48 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 14, Rysslands anfallskrig mot Ukraina: kampen mot strafflöshet.

Anf. 49 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Även det här är en återkommande punkt på RIF-rådet. Vi ska få en lägesrapport, och det finns ett skriftligt underlag som jag hänvisar till.

Anf. 50 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Det här är en jätte viktig punkt, och jag känner mig stolt och glad över Sveriges och regeringens bidrag.

Jag skulle vilja göra ett medskick, nämligen om de miljöskador som Rysslands invasion av Ukraina hittills har kostat. Det är fråga om 470 miljarder svenska kronor.

I Ukraina jobbar riksåklagaren för att väcka åtal mot krigsbrott mot miljön. Sedan början av kriget jobbar man intensivt för att för första gången få till att förövare avkrävs ansvar för miljöbrott i samband med ett krig. Det är en unik situation som Ukraina befinner sig i vad gäller möjligheten att utreda miljöeffekter av krig som kan utgöra miljöbrott. Enligt Ukrainas regering och president uppfattar man att miljön inte längre ska vara ett tyst krigsoffer, och man jobbar intensivt för att ryska krigsbrottslingar ska komma att ställas till svars för miljöbrotten. Statliga miljöinspektoratet jobbar för att samla in information om miljöskadorna för att kartlägga och samla bevis. Man driver också på för att skapa en särskild tribunal för aggressionsbrotten och undersöka möjligheten att ställa de ryska politiska ledarna till svars.

Jag gör detta som ett medskick att Ukraina självt efterfrågar hjälp vad gäller kartläggning och kompetens inom området för att ställa de ansvariga till svars.

Anf. 51 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Jag tackar verkligen för medskicket. Det framfördes också, vill jag minnas, av ledamotens kollega Jacob Risberg sist vi diskuterade frågan.

Jag vill bara bekräfta att vi ligger nära frågorna både i EU-sammanhang och i våra relationer till Ukraina. Och vi har ingen annan uppfattning än att det är utomordentligt viktigt att också få till stånd lagföring när det gäller den brottsligheten.

Anf. 52 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi tar dagordningspunkt 15, Det rättsliga samarbetet med Latinamerika för att bekämpa organiserad brottslighet, punkt a, Toppmötet EU–Celac, uppföljning av julimötet i Bryssel, punkt b, Det europeiska och latinamerikanska programmet för bistånd i kampen mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (det framtida projektet ”EL PAcCTO 2.0”).

Anf. 53 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr ordförande! Det här är också en lägesrapport. Om det inte finns några särskilda frågor ber jag att få hänvisa till det skriftliga underlaget.

Anf. 54 ORDFÖRANDEN:

Det finns inga frågor. Vi tackar för informationen.

Vi kommer till dagordningspunkt 16, Insatser för att förbättra rättssystemens effektivitet och kvalitet.

Anf. 55 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr ordförande! Här är det olika spektrum av rättsstatsfrågor i en åter-

kommande punkt just på justitieministrarnas del av rådet. Den här gången har det spanska ordförandeskapet valt att lyfta upp frågan om åtgärder för att förbättra rättsväsendets effektivitet och kvalitet, med fokus på resursanvändning och vad som är best practice. Vi kommer att gå in i diskussionen med våra egna erfarenheter, och de är rikliga i de båda avseendena. Allmänt sett välkomnar vi en ambition från medlemsstaterna att bidra till en ökad effektivitet och kvalitet i medlemsstaternas rättssystem.

Anf. 56 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! I den här ståndpunkten, som är lite längre och säger lite mer om vad statsrådet avser att säga, vilket vi uppskattar, står det ändå på slutet att man "står bakom ordförandeskapets ambition att hålla diskussionen om rättsstatsprincipen levande". Det är bra.

Finns det någon speciell anledning till att man väljer en inte speciellt framåtlutad hållning och skrivning i ståndpunkten? "Att hålla diskussionen om rättsstatsprincipen levande" är en ganska passiv hållning. Annars kan man tycka att vi från Sverige i alla sammanhang ska stå upp för att fortsätta att driva artikel 7-förfarandet och villkorlighetsmekanismen när det handlar om kopplingen till både värderingar och budget. Det här viktiga delar i att upprätthålla demokratin och de demokratiska principerna.

Jag önskar ett förtydligande från statsrådet, att man inte bara håller diskussionen levande utan att man faktiskt aktivt driver på artikel 7, det vill säga att man fortsätter att använda villkorlighetsmekanismen. Vad är anledningen till att man har en tillbakalutad ståndpunkt?

Anf. 57 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Det är kanske en syftningsfråga. I grund och botten handlar det om i vilken utsträckning frågorna ska vara föremål för våra RIF-råd, och det är vår bestämda uppfattning att vi ska säkerställa att det är en diskussion som inte slocknar utan att den ska vara ständigt närvarande och få ta utrymme på RIF-rådets dagordningar.

Det utrymme som då skapas i diskussionerna ska naturligtvis fyllas med ett offensivt innehåll. Man ska också ha med sig att varje sådan diskussion på RIF-råden inte handlar om artikel 7-förfarandet, exempelvis, som dessutom hanteras i ett annat sammanhang än vårt, men det är *en* levande del av diskussionen.

Men om vi tittar på det spanska ordförandeskapets ingångar i den här diskussionen är det ett praktiskt och vardagsnära perspektiv på hur man säkerställer tillgången till en rättvis rättegång i medlemsstaterna.

Tidigare under det spanska ordförandeskapet i somras lyftes särskilt aspekten av tillgången för personer med olika funktionsnedsättningar till domstolarna, det vill säga begreppet att värna rättsstatens principer rymmer det mest principiella, nämligen medlemsstaternas respekt för grundläggande fri- och rättigheter, för EU:s grundläggande spelregler, de stora institutionella frågorna om domstolars oberoende och så vidare. Men rättsstatens principer rymmer också de medborgarnära och praktiska aspekterna av rätten till en rättvis rättegång. Det är kanske inte alltid så eldigt, men det är i praktiken utomordentligt betydelsefullt.

Vi har haft all anledning att bejaka att lågan hålls levande. I diskussionerna på RIF-råden under det spanska ordförandeskapet har vi med liv och lust också tagit oss an de mer praktiska och vardagsnära frågorna, i

somras om tillgången till domstolarna för funktionshindrade och nu den bredare frågan om handläggningstider, domstolars effektivitet, digitalisering och annat.

Anf. 58 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Ja, det är en balansgång och fråga om en bedömning av hur man ska ta sig an dessa frågor.

Sverige har tidigare varit aktivt och drivande i att upprätthålla och utveckla artikel 7-förfarandet, inte minst att få på plats villkorlighetsförordningen. Statsrådet har helt rätt, nämligen att det inte är i sak det som ska diskuteras på RIF-rådet bland justitieministrarna. Det svarar ståndpunkten på. Men jag skulle önska att ett land som Sverige, oavsett ministrar som kommer i kontakt med frågan om rättsstatens principer, alltid hade med sig talepunkten att landet Sverige står bakom, fortsätter att driva och vill utveckla artikel 7-förfarandet och inte minst villkorlighetsförordningen.

Vi anmäler en avvikande ståndpunkt i den delen. Detta borde framgå tydligare från Sveriges sida.

Anf. 59 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns en avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna, framförd av vice ordförande Ernkrans.

I övrigt konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Sedan är det dagordningspunkt 18 b, Förhandlingarna mellan EU och USA om ett avtal om elektroniska bevis, och 18 c, Ministerforumet om rättsliga och inrikes frågor mellan EU och länderna på västra Balkan. Det är en informationspunkt.

Anf. 60 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr ordförande! Det är, som sagt var, en informationspunkt, och jag hänvisar till det skriftliga underlaget.

Anf. 61 ORDFÖRANDEN:

Det finns inga frågor. Vi tackar för informationen.

Därmed har vi kommit till vägs ände med justitieminister Gunnar Strömmer. Vi ber att få tacka för medverkan från din och medarbetarnas sida. Med stor sannolikhet kommer vi att ses under veckan.

Men det verkar som att statsrådet har något att tillägga!

Anf. 62 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Jag vill inte kliva in i ordförandens ställe, men det kan vara så att det finns en punkt kvar, nämligen den som handlar om Schengenrådet och den fullständiga tillämpningen av bestämmelsen när det gäller Rumänien – i alla fall i mina papper.

Anf. 63 ORDFÖRANDEN:

I ordförandens papper finns inte frågan med, men om justitieministern har den frågan med vore det mig främmande att lägga hinder i vägen.

Anf. 64 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):
Tack! Mycket klädsamt.

2023/24:5
13 oktober

Jag vill bara att nämnden ska notera att diskussionen om Rumäniens och Bulgariens anslutning till Schengen lever. Diskussionen hålls levande även i den frågan. Ni vet att det inte fanns en enhällighet i rådet i december när frågan prövades. Rumänien har anmält att man i samband med det här rådsmötet vill redogöra för vilka åtgärder man har vidtagit för att klara kraven för att komma in i Schengengemenskapen.

Anf. 65 ELIN NILSSON (L):

Ordförande! Precis som justitieministern sa verkar det finnas ett brett stöd för att släppa in Rumänien. Jag undrar om statsrådet kan utveckla lite mer hur läget ser ut med förutsättningarna. Det är verkligen angeläget att både Rumänien och Bulgarien får komma in.

Anf. 66 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Läget är, som jag uppfattar det, relativt oförändrat. Låt oss gå tillbaka till december. Nederländerna välkomnade Rumänien men hade problem med Bulgarien. I Österrikes fall hade man problem med båda, med explicit hänvisning till det migrationstryck som Österrike är föremål för. I grund och botten är det där vi står. Kommissionens inställning är oförändrad, och det är också den svenska i fråga om att länderna lever upp till alla de krav som EU har ställt upp. Men det finns ingen förändring att rapportera om när det gäller ländernas inställning i frågan.

Anf. 67 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi för informationen. Finns det något mer som jag som ordförande inte känner till, justitieministern?

Anf. 68 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Det ligger nog i farans riktning, som det heter. Men vi kanske ändå stänger butiken för i dag.

Jag får passa på att tacka och önska er trevlig helg.

Anf. 69 ORDFÖRANDEN:

Tack, och trevlig helg!

§ 2 Rättsliga och inrikes frågor

Statsrådet Maria Malmer Stenergard

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för rättsliga och inrikes frågor den 28 september 2023

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för rättsliga och inrikes frågor den 19–20 oktober 2023

Anf. 70 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar Maria Malmer Stenergard välkommen. Vi går in på återrapporten från mötet i rådet den 28 september 2023. Har statsrådet något att muntligen tillägga till det skriftliga?

Anf. 71 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Det har jag inte.

Anf. 72 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi för den informationen.

Vi går in på dagordningspunkt 6, Migrations- och asylpakten. Det är en lägesrapport.

Anf. 73 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Under den här dagordningspunkten väntas ordförandeskapet informera om den allra senaste utvecklingen när det gäller förhandlingarna om rättsaktsförslagen i migrations- och asylpakten. Som jag nämnde när jag var här inför RIF-rådet den 28 september pågår under mycket stark tidspress ett intensivt arbete för att förhandlingarna ska komma i mål i enlighet med den färdplan som rådet och Europaparlamentet har kommit överens om, det vill säga att asylrättsakterna och förslaget till reviderat återvändandedirektiv ska vara färdigförhandlade före Europaparlamentsvalet våren 2024.

Enligt vad ordförandeskapet informerade oss om vid rådsmötet för bara några veckor sedan går förhandlingarna framåt i konstruktiv anda, även om det finns flera svåra frågor kvar att lösa. Men parterna är överens om att komma vidare och uppnå resultat. Det är därför mycket glädjande att medlemsstaterna under förra veckan kunde komma överens i Coreper om en rådspostition för förslaget till krishanteringsförordning. Nu kan förhandlingar med parlamentet inledas om detta förordningsförslag, som utgör en av de sista pusselbitarna i pakten.

På dagordningen anges att denna punkt enbart kommer att vara en informationspunkt, men med tanke på det avgörande skedet i förhandlingarna kan det inte uteslutas att några medlemsstater tar till orda. För det fall det blir en diskussion kan vi från svensk sida återigen framhålla att vi stöder den fortsatta processen i enlighet med den färdplan som rådet och Europaparlamentet har ställt sig bakom. Detta gäller förstås givet att svenska ståndpunkter även fortsättningsvis beaktas.

Vi är nu närmare än någonsin att få migrations- och asylpakten och ett reformerat EU-gemensamt asylsystem på plats. Den nuvarande situationen på Lampedusa är bara ett av flera exempel som visar på behovet av alla delarna i pakten för att säkerställa ordning och reda vid EU:s yttre gräns

Anf. 74 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag tror inte att någon i det här sammanhanget är förvånad över att vi i Miljöpartiet har en ganska avvikande mening i den här frågan. Vi menar att Sverige ska verka i EU för förstärkt skydd av människor på flykt och motverka försök att undergräva asylsökandes rättigheter. Vi vill skapa lagliga och säkra vägar för att söka asyl för att flyktingar inte ska riskera livet på Medelhavet.

För tids vinnande vill jag bara säga att vi står bakom vår tidigare kritik och våra tidigare avvikande ståndpunkter.

Anf. 75 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vänsterpartiets ståndpunkt är inte heller något nytt. Vi står inte bakom migrationspakten. Det enda undantag vi kan se är krisdirektivet. Vi anser att det som nu formuleras är en sammanställning av det sämsta som finns inom flyktingpolitik. Man gör det till en EU-lag. Man inför rättsosäkra snabbkontroller vid gränserna, och man utökar möjligheterna att placera människor i förvar.

Vi står för rätten till asyl, och vi står för att arbeta för att skapa lagliga vägar in till EU.

Anf. 76 ÅSA ERIKSSON (S):

Vi socialdemokrater tycker också att det är viktigt att få till en överenskommelse före valet, men det får inte ske till vilket pris som helst. Vi är oroliga över de ganska hårresande uttalanden som en del medlemsstater som inte är för detta har gjort.

Jag undrar mest hur statsrådet ser på den fortsatta diskussionen. Polen och Ungern har ju uttryckt att de ser det som en våldtäkt med ett sådant här regelverk. Hur påverkar detta de kommande diskussionerna och möjligheterna att få till stånd denna viktiga pakt på ett sätt som är humant för dem som det berör.

Anf. 77 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr ordförande! Man har ju tidigare haft en tradition av konsensus i migrationspolitiken, och den får man nu betrakta som övergiven. Vi kommer att behöva fatta beslut med kvalificerad majoritet.

När vi den 8 juni nådde överenskommelsen om de två riktigt svåra filerna, asylprocedurförordningen och asyl- och migrationshanteringsförordningen, valde ju Polen och Ungern att ställa sig utanför, och det var helt enligt förväntan. Men jag är väldigt glad över att övriga ställde sig bakom när ett fåtal avstod.

Jag hoppas och tror på en överenskommelse före valet. Det som jag ser som den riktigt stora utmaningen är genomförandet, och där är det helt avgörande att kommissionen gör ett mycket gott arbete för att säkerställa att alla medlemsländer följer det nya regelverket. Detta kommer vi naturligtvis att följa väldigt nära.

Anf. 78 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag konstatera att det finns en avvikande ståndpunkt från Miljöpartiet och en avvikande ståndpunkt från Vänsterpartiet i enlighet med vad som har framförts.

I övrigt kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går in på dagordningspunkt 9, Asyl och migration – den yttre dimensionen. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 79 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr ordförande! Under denna diskussionspunkt återkommer vi till den externa dimensionen av migration, som även diskuterades i RIF-rådet den 28 september.

Vid Europeiska rådets informella möte under förra veckan diskuterade även stats- och regeringscheferna den externa dimensionen och hur vi ska arbeta på kort och lång sikt för att hantera den fortsatta ökningen av irreguljär migration till EU. Vid RIF-rådet väntar vi oss en lägesuppdatering från kommissionen, inklusive hur arbetet fortskridit med migrationspartnerskapen med prioriterade länder och då särskilt genomförande av samförståndsavtalet med Tunisien.

Jag upplever att det finns en frustration bland många medlemsländer över att befintliga insatser inte är tillräckliga för att hantera de växande utmaningarna på migrationsområdet. Vi måste vara beredda att titta på nya, innovativa lösningar i samarbetet med tredjeland inom ramen för befintligt regelverk. I det arbetet är både UNHCR:s och IOM:s medverkan viktig.

Regeringen kommer att fortsätta att understryka vikten av ett strategiskt och långsiktigt arbete med ursprungsländer, transitländer och stora mottagarländer. För att förebygga den irreguljära migrationen till EU måste vi stärka dessa länders kapacitet att själva hantera alla olika aspekter av migrationen.

Vi måste också öka satsningarna för att komma åt grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning. Arbetet mot smuggling av migranter måste intensifieras. Det är inte migrantsmugglare som ska styra vilka som kommer till Europa. Att åstadkomma ett fungerande återvändande är fortsatt centralt i arbetet med tredjeländer.

Avslutningsvis vill jag passa på att säga något om visering. Kommissionen väntas presentera ett förslag om översyn av suspenderingsmekanismen under nästa vecka, strax innan RIF-rådet äger rum. Regeringen välkomnar att förslaget nu läggs fram.

Vid mötet kan vi tacka kommissionen för deras snabba leverans på det initiativ som Sverige drev under ordförandeskapet med brett stöd från medlemsstaterna. Det kommer att vara viktigt att förslaget hanteras effektivt och skyndsamt av både det spanska och det belgiska ordförandeskapet, så att vi får på plats en starkare suspenderingsmekanism så snart som möjligt.

Anf. 80 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Vi i Miljöpartiet menar att målet inte ska vara att få till ett lägre irreguljärt migrationstryck, utan målet bör vara att skapa ett humant och rättssäkert europeiskt asylsystem med inspiration från fram-

gångarna från mottagandet av ukrainska flyktingar. Detta är något som vi skulle bygga vidare på – på den solidaritet, samarbetsvilja och medmänsklighet som EU-länderna har visat.

Vi menar vidare att samarbete med tredjeländer inte får inbegripa att bistånd används som påtryckningsmedel för att styra hur andra länder hanterar migrationsfrågor. Och vi är kritiska till samarbete med tredjeländer som kränker mänskliga rättigheter, till exempel Tunisien.

Vidare menar vi att bistånd aldrig ska användas för att påverka hur länder hanterar återvändandefrågor. I stället ska dialog främja mänskliga rättigheter. Bistånd ska användas för fattigdomsbekämpning och för att jobba aktivt för att uppfylla de globala utvecklingsmålen.

Jag anmäler alltså en avvikande ståndpunkt från Miljöpartiet, helt enkelt.

Anf. 81 ANNA LASSES (C):

Jag har ställt frågor vid tidigare tillfällen när det gäller just detta med att bygga stängsel vid EU:s yttre gräns och även när det handlar om bistånd som villkor. De avvikande ståndpunkterna kvarstår naturligtvis.

Vi skulle också vilja ha ett tillägg till den svenska ståndpunkten, där man helt enkelt fortsätter den sista meningen med följande: Och att stärka arbetet med att skapa lagliga vägar till EU. Emellertid anser regeringen att byggandet av stängsel eller murar vid EU:s yttre gräns inte bör vara en del av den externa dimensionen av migrationsfrågan. Inte heller bör att bistånd villkoras att ges till tredjeländer för att dessa ska hantera migrationsflöden ses som en del av den externa dimensionen.

Anf. 82 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi har ju en avvikande mening. Vi anser att det måste bli fler lagliga vägar. I dag saknas helt ett lagligt sätt för människor på flykt att komma till EU och söka asyl. Då får de inte det skydd de behöver utan tvingas bland annat till att söka hjälp av flyktingsmugglare.

I medierna får man ofta bilden att det handlar om rika flyktingar som kan betala smugglare och kanske inte har rätt till asyl och så vidare. Men det har visat sig att den bilden inte stämmer. Detta är människor som har behov av asyl. Därför ska vi hjälpa till för att de ska få sin rättighet tillgodosedd.

Jag vill också påpeka att jag tror att regeringen har missförstått hur man använder bistånd. Det är en skam att Sverige är villigt att villkora biståndet till tredjeland med minskade migrationsflöden. Vi tror att hanteringen av biståndsfrågan generellt kommer att få motsatt effekt. Det kommer att utsätta människor för mer fara än vi har sett tidigare.

Jag vill också ta upp klimatkrisen och hur den påverkar flyktingar. Jag lyfte upp detta förra gången frågan var uppe i nämnden. Vi vet inte hur många flyktingar som har påverkats av översvämningar och jordbävningar i just de länder där den svenska regeringen vill skapa bland annat stängda center för asylmottagande.

Vi har en avvikande mening här, och jag hänvisar också till våra tidigare avvikande ståndpunkter.

2023/24:5
13 oktober

Anf. 83 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr ordförande! Vi socialdemokrater har inget att invända mot regeringen skriftliga förslag till stånpunkt. Däremot noterar jag att statsrådet i sin muntliga beskrivning också tar upp att det är viktigt att jobba med orsakerna till att människor flyr, vilket vi verkligen håller med om. Då är det märklgt att regeringen skär så kraftigt i biståndet. Men det har inget med den skriftliga stånpunkten att göra, så vi har ingen avvikande stånpunkt.

Anf. 84 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Jag noterar de avvikande meningarna och vill bara förtydliga att regeringen aldrig har pratat om stängda center för asylmottagning.

Anf. 85 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag uttryckte mig fel, men man pratar om både stängsel och olika sätt att hindra folk från att komma hit.

Anf. 86 ORDFÖRANDEN:

Jag noterar att det finns avvikande uppfattning från Miljöpartiet enligt vad som framförts och tidigare stånpunkter, avvikande stånpunkt från Centerpartiet i enlighet med vad som framförts och avvikande uppfattning från Vänsterpartiet med vad som har framförts i dag och i tidigare avvikande stånpunkter.

I övrigt kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Med det tackar vi statsrådet Maria Malmer Stenergard med medarbetare för i dag och önskar en trevlig helg när den inträder.

Anf. 87 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsrådet Paulina Brandberg välkommen. Vill statsrådet muntligen tillägga något till den skriftliga återrapporten från den 8–9 juni?

Anf. 88 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Ordförande! Tack för att jag får vara här i dag! Ni har fått ta del av en skriftlig redogörelse från mötet i Luxemburg, och jag har inget att tillägga. Men finns det frågor svarar jag gärna på dem.

Anf. 89 ORDFÖRANDEN:

Det finns inga frågor.

Vi går vidare till dagordningspunkt 17, Slutsatserna om digital egenmakt och grundläggande rättigheter.

Anf. 90 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Ordförande! Det gäller alltså rådsslutsatser om digital egenmakt och grundläggande rättigheter. Det är både en diskussion och en beslutspunkt i form av ett godkännande av de aktuella slutsatserna.

Kommissionen presenterade 2021 en tematisk rapport om förhållandet mellan stadgan och digitaliseringen. Mot bakgrund av denna och Europaåret för kompetens presenterade det spanska ordförandeskapet ett utkast till rådsslutsatser den 26 juni i år.

Utkastet fokuserar på de olika kompetenser som medborgare kan behöva för att tillvarata sina grundläggande rättigheter i en digital tid och de faktorer som behöver beaktas i den digitala omställningen för att säkerställa att dessa fördelar i förhållande till grundläggande rättigheter och EU:s grundläggande värderingar kommer alla medborgare till del. Vidare belyser det vilka åtgärder som bör vidtas för att säkerställa att medborgare ges förutsättningar att tillvarata sina grundläggande rättigheter även i den digitala sfären.

Regeringen anser att det är av vikt att de grundläggande rättigheterna respekteras även i den digitala sfären, och regeringen avser därför att ställa sig bakom godkännandet av rådsslutsatserna.

Anf. 91 SERKAN KÖSE (S):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen.

Låt mig problematisera diskussionen utifrån två aspekter. Den ena handlar om digitala klyftor, som statsrådet nämnde. Teknikutvecklingen ska komma alla till del, men vi vet ju att det finns stora skillnader mellan länder, regioner och grupper i EU. Hur avser regeringen att minska de digitala klyftorna och stärka den digitala inkluderingen? Vi ser att det finns en enorm klyfta mellan till exempel grupper av äldre, vilket också fram-

kommer i rådsslutsatserna. Kan statsrådet säga något om detta? Det nämns inte mycket om det i regeringens ståndpunkt.

Den andra aspekten är skyddet av grundläggande rättigheter. Det tas upp i regeringens ståndpunkt, vilket är bra. Tekniken är bra, men den personliga integriteten kränks ofta på de digitala plattformarna. Hur avser regeringen att arbeta för att öka transparensen på de digitala plattformarna? Hur tänker man säkerställa att den personliga integriteten inte kränks på det sätt som tydligt kommer fram i rådsslutsatserna?

Vi har ingen avvikande ståndpunkt, men regeringen tar upp de grundläggande rättigheterna utan att säga så mycket om de digitala klyftorna. Jag vill gärna höra statsrådet säga något om det.

Anf. 92 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Utöver Serkan Köses mycket rimliga frågor från Socialdemokraterna vore det intressant för EU-nämnden att också få en redogörelse från statsrådet av vad Sverige har drivit och fått med i rådsslutsatserna. Vad är det svenska avtrycket? Jag hade förväntat mig att statsrådet skulle säga något om det i sin inledning.

Anf. 93 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Rådsslutsatserna är ju av övergripande karaktär för att så många länder som möjligt ska kunna ställa sig bakom dem.

När det gäller det tekniska innehållet i slutsatserna ber jag att få lämna över till en av mina tjänstepersoner.

Anf. 94 Kanslirådet ERIK ADELL HELLSTRÖM:

Det Sverige har drivit är att olika gruppers behov ska lyftas fram i texten. Detta har förstärkts på svenskt initiativ och gäller bland annat jämställdhet och hbtqi-personers situation. Det gäller även barn och unga och de förutsättningar som krävs för dessa grupper att ta del av den digitala utvecklingens möjligheter.

Jag uppfattade att det var en del frågor om den nationella linjen och vad regeringen avser att göra där. Det är svårt för oss att svara på eftersom vi inte ansvarar för digitala frågor nationellt, utan detta handlar om grundläggande rättigheter på den digitala arenan inom EU.

Anf. 95 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt och att det i övrigt finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Så till dagordningspunkt 18 a, Information om EU:s anslutning till Istanbulkonventionen.

Anf. 96 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Denna punkt ligger under Övriga frågor, och jag tänkte inte gå närmare in på det om det inte finns specifika frågor.

Anf. 97 ORDFÖRANDEN:

Det finns inga frågor.

Vi tackar statsrådet för informationen och för medverkan i dagens EU-nämnd.

Anf. 98 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsrådet Carl-Oskar Bohlin välkommen. Finns det något att muntligen tillägga till den skriftliga återrapporten från den 8–9 juni?

Anf. 99 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr ordförande! Nej, jag har inget att tillägga utan hänvisar till det skriftliga underlaget.

Anf. 100 ORDFÖRANDEN:

Då går vi till dagordningspunkt 7, Beslut om ändring av beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen.

Anf. 101 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Detta handlar om en förändring som behöver göras för att förlänga övergångsperioden för den temporära lösningen för brandflyget inom rescEU.

Den 14 april 2023 presenterade kommissionen ett förslag till Europaparlamentet och rådet om beslut om ändring av beslutet om en civilskyddsmekanism för unionen när det gäller förlängning av övergångsperioden för rescEU, kallad rescEU transition. Syftet med förslaget är att säkerställa att unionen genom de resurser som utvecklats under den så kallade rescEU transition kan fortsätta bistå medlemsstaterna i arbetet med att bekämpa skogsbränder till dess att den permanenta luftburna rescEU-flottan för bekämpning av skogsbränder finns tillgänglig.

Den senaste tidens marknadsutveckling med bristande tillgång på specificerade luftfartyg har medfört att det behövs en längre tidsram för inrättandet av den permanenta rescEU-flottan än vad som tidigare kunnat förutspås.

Den nu föreslagna ändringen innebär att övergångsbestämmelserna i artikel 35 förlängs från den 1 januari 2025 till den 31 december 2027, vilket medför att unionen kan fortsätta bistå medlemsstaterna med rescEU-kapacitet i avvaktan på att den permanenta rescEU-flottan inrättas. Det nya datumet är anpassat till tidpunkten för när den nuvarande fleråriga budgetramen löper ut.

Under det svenska ordförandeskapet arbetade vi för att kommissionens förslag skulle vara oförändrat. Övriga medlemsstater delade den ståndpunkten, och en allmän riktlinje kunde därför antas som en A-punkt på Coreper i juni. EU-nämnden informerades skriftligen den 14 juni.

Det som presenteras under RIF-rådet den 19–20 oktober är en lägesrapport som redogör för ärendets fortsatta hantering. Enligt uppgift väntas Europaparlamentet rösta om förslaget under någon av sessionerna i oktober. Europaparlamentet förväntas anta förslaget utan tillägg eller

ändring. Därefter förväntas rådsbeslut den 4–5 december 2023. Beslutet träder därefter i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

Anf. 102 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen.

Det är viktigt att vi kan fortsätta att ha en beredskap för bland annat skogsbränder, och jag kan inte låta bli att ta ordet eftersom detta är starkt kopplat till den klimatkris vi befinner oss i där skogsbränder, översvämningar och extremväder kommer att inträffa allt oftare och slå allt hårdare mot befolkningen. Jag vill därför göra ett medskick om att man måste ta tag i klimatanpassningen även på hemmaplan och skjuta till medel för att skydda svenska medborgare mot skogsbränder, översvämningar och jordskred. Sverige behöver ha en beredskap för den alltmer tilltagande klimatkris vi befinner oss i. Det är Miljöpartiets medskick.

Anf. 103 MARKUS SELIN (S):

Ordförande! Jag tackar statsrådet Carl-Oskar Bohlin för föredragningen.

Jag tänkte låna en minut av EU-nämnden för att uppmärksamma och tacka för de svenska insatserna när den största skogsbranden i EU:s historia härjade på de grekiska öarna för knappt två månader sedan.

Två av de svenskplacerade EU-flygplanen var delaktiga. Utöver frågan om de här planerna från Skavsta kan vi också ägna en tanke åt de två besättningspersoner som fick offra livet i brandbekämpningen med flygplan.

Det var bara detta jag ville låna er tid till.

Anf. 104 ORDFÖRANDEN:

Det var fint och värdigt.

Anf. 105 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Ordförande! Jag tackar för synpunkterna. Jag instämmer naturligtvis i det som ledamoten Selin framförde. Det är en styrka att Sverige bidrar med fyra flygplan i rescEU transition. Det har varit ett substantiellt bidrag, även vid den senaste skogsbranden i Grekland.

Anf. 106 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi tackar statsrådet med medarbetare för deltagandet vid dagens möte.

Anf. 107 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari och vad som ser ut att vara nästan hela hennes departement av medarbetare varmt välkomna.

Vi ligger lite efter vår tidsplanering. Först har vi återrapporten från mötet i rådet den 20 juni och återrapporten från det informella mötet den 10–12 juli. Finns det något att muntligen tillägga till det skriftliga? Ministern vrickar på huvudet. Vi tackar för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 3, Direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse. Det är ett beslutsärende.

Anf. 108 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! EU-kommissionen presenterade i oktober 2022 ett förslag på revidering av det 30 år gamla avloppsvattendirektivet. På miljöministermötet den 16 oktober planerar det spanska ordförandeskapet att rådet ska anta en allmän inriktning. I ordförandeskapets senaste förslag till kompromiss har reningskraven för fosfor och kväve sänkts och ytterligare möjligheter till undantag lagts till, bland annat de för Sverige viktiga undantagen från icke-försämringskravet i ramdirektivet för vatten – den så kallade Weserdomen – samt möjligheter att beakta naturlig retention.

Regeringen kan stödja att förslaget antas som allmän inriktning, samtidigt som regeringen fortsätter att verka för att genomförandet ska kunna anpassas till svenska förhållanden. Inte minst gäller det att ta hänsyn till vårt kalla klimat och de effekter som det har på kvävereningen samt behovet av hög fosforrening. Regeringen ska särskilt verka för att direktivet ska innehålla möjligheter att beakta naturlig kväveretention samt att direktivet ska innehålla möjligheter till undantag från icke-försämringskravet som följer av ramdirektivet för vatten.

Anf. 109 JYTTE GUTELAND (S):

Herr ordförande! Vi från Socialdemokraterna tycker att regeringens förslag till ståndpunkt är väl svagt när det gäller producentansvaret. Det står att man vill att producentansvaret inte försämrats.

Reningsverken står inför enorma kostnader framöver, inte minst i små kommuner i Sverige. Det är ökade krav på rening, och många reningsverk behöver renoveras. Kommunerna har helt enkelt stora utmaningar. Svenskt Vatten har beräknat att va-taxan kommer att höjas om man inte tar hand om de här kostnaderna. Man har räknat med 15 till 30 procents höjning det kommande decenniet. Det handlar om rening, men det är också så att underhållsarbetet på många håll är försummat. Man har jobbat hårt med att hålla taxorna låga, men nu kommer den stora bulken för många

kommuner. Det är nu väldigt viktigt att vi får in finansiering. Då är det viktigt att producenterna, som står för utsläppen, får ta sin del av detta.

I förslaget står det som sagt att producentansvaret inte ska försämras, men vi skulle vilja att man från svensk sida i stället sa att producentansvaret ska förstärkas; det skulle innebära att det är rätt aktörer som får vara med och betala för det här.

Anf. 110 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi har i tidigare avvikande ståndpunkter framfört att listan över vilka ämnen som ska mätas även bör inkludera PFAS, eftersom reningsverken annars riskerar att fastna i tekniker som inte renar. Detta står vi fast vid.

Vi anser också att formuleringen ”regeringen anser att det är centralt att direktivet innehåller möjligheter att beakta retention (naturlig kväverening) för att uppfylla direktivets reningskrav” behöver strykas.

Anf. 111 ANNA LASSES (C):

Jag vill naturligtvis lyfta fram de tidigare avvikande ståndpunkter som vi har haft. Där ingår nästan exakt det som tidigare sades här om PFAS. Det handlar om att olika tekniker används. Vi vill ha in PFAS även som indikatorsubstans.

Anf. 112 REBECCA LE MOINE (MP):

Ordförande! Även vi i Miljöpartiet står bakom och lyfter fram den avvikande ståndpunkt som har framförts i miljö- och jordbruksutskottet. Vi tycker att det är viktigt att ambitionsnivån i förslaget inte sänks. Om förslaget genomförs som det var utformat skulle fosfortillförseln kunna minska med 5–10 procent, vilket är nödvändigt för att kunna vända den negativa utvecklingen i Östersjön. Vi beklagar verkligen hur regeringens förslag till ståndpunkt kommit till utformas.

Utöver det vill vi att miljögifter utöver läkemedelsrester, såsom PFAS, ska täckas in i förslaget för att läggas till som indikatorsubstanser och mätas. Den avancerade rening som reningsverken ska installera måste kunna klara av att rena bort exempelvis PFAS. Jag instämmer med föregående talare. Om detta inte nämns specifikt finns det en risk att man fastnar i tekniker som inte renar bort PFAS, till exempel UV-ljus. För att rena bort PFAS kan en kombination av tekniker krävas. Det här tycker jag är ett viktigt medskick som jag hoppas att regeringen kan ta till sig.

Anf. 113 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! Som du nämnde har ni lite tidsbrist. Jag ska därför hålla mig kort, även om man kan reflektera länge kring båda dessa frågor.

En aspekt som regeringen har vägt in när det gäller producentansvaret är att det är fråga om en revidering av ett direktiv som inte har setts över på 30 år. Att då gå fram med alltför kraftiga formuleringar skulle kunna få väldigt stora effekter. De formuleringar som nu står i förslaget anser vi kommer att kunna komma åt läkemedels- och kosmetikaindustiernas effekter på våra avlopp på ett bra sätt. När man behandlar det här direktivet framöver kan man se över hur man kan skärpa detta ytterligare. Men givet att vi har de förutsättningar vi nu har anser vi att formuleringen är bra och ändamålsenlig.

Vi är tack och lov många som är ganska överens om att vi måste komma åt PFAS-ämnena och se till att de inte finns i våra avlopp i större utsträckning. Men tekniken för att rena PFAS-ämnen i den utsträckning som formuleras här av vissa partier finns inte att tillgå, utan den teknik som man kan skala upp och använda i enlighet med det här förslaget är den som man redogör för. Den typen av väldigt avancerad rening kommer åt väldigt många miljöskadliga ämnen med en stor bredd, även läkemedelsrester och vissa få PFAS-ämnen. Men att reglera alla typer av PFAS-ämnen finns det helt enkelt inte teknik för att göra i nuläget.

Däremot ser vi en viktig roll från svensk sida i att på andra sätt driva på för att PFAS-ämnen inte ska finnas i våra system, oavsett om det gäller avlopp eller annat. Därför driver Sverige på väldigt starkt på andra fronter för kemikalielagstiftning som kan reglera PFAS-ämnen i producentledet, just eftersom de är så svåra att reglera när de väl är ute i avloppen och i våra system.

Anf. 114 JYTTE GUTELAND (S):

Vi insisterar ändå på att producentansvaret ska förstärkas. Vi vill ändra skrivningen från att producentansvaret inte ska försämrats till att producentansvaret ska förstärkas.

Vad gäller PFAS kan vi ansluta oss till övriga partier på den här sidan: Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet. Det handlar om exempel – inte om alla PFAS-ämnen utan om dem man kan rena. Det är oerhört allvarligt när vi får den här mängden. Sverige har haft bekymmer med detta och har legat över EU-gränsvärdet. Vi borde verkligen se till att använda alla möjligheter som står till buds. Man kan inte rena allt. Men om man renar det som går att rena kan man få ned gränsvärdena, och det är till syvende och sist det som det handlar om. De här ämnena innebär allvarliga folkhälsorisker. Det gäller bland annat tumörer. Andelen människor med cancer ökar i befolkningen. Vi kan absolut ansluta oss till det som blivit sagt från den här sidan.

Anf. 115 REBECKA LE MOINE (MP):

Ordförande! Jag vill också understryka att producentansvaret snarare måste bli starkare. Vi tycker även att textilindustrin bör inkluderas, eftersom textilindustrin ger upphov till en mängd olika mikroföroreningar och spridning av mikroplast och miljögifter.

Även om en perfekt teknik inte finns i dag är det ändå viktigt att inkludera PFAS, dels för att främja teknikutvecklingen, dels för att mäta PFAS på ett mer noggrant sätt. Svenska ungdomar har i dag dubbelt så hög PFAS-halt i sina kroppar som vad riktlinjerna rekommenderar. Vi är redan starkt utsatta för PFAS. För att kunna motarbeta det behöver vi börja mäta och höja ambitionsnivån.

Jag vill gärna i min avvikande ståndpunkt lyfta upp just producentansvaret och åter understryka att PFAS ska vara en indikatorsubstans.

Anf. 116 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag blev förvånad av svaret angående PFAS. Att inte ha med det innebär att man kanske inte kan följa upp och driva på utvecklingen för att de här teknikerna ska bli bättre och bättre. Om man blundar för detta

kommer ingenting att hända. Jag tycker att ministerns svar på frågan är extra allvarligt. Att välja att ignorera detta kommer inte att hjälpa.

Anf. 117 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! Låt mig utan att ytterligare förlänga diskussionen förtydliga det jag tidigare sagt, om det råder några missuppfattningar.

Det finns nu i förslaget formuleringar som på ett fullgott sätt redogör för att läkemedelsindustrin och kosmetikabranschen har ett producentansvar. Att man ska ta hänsyn till ytterligare branscher är däremot en ny åsikt, som inte finns på förhandlingsbordet. Vi upplever inte att det skulle gå att få gehör för att inkludera ytterligare branscher i ett sådant producentansvar. Men formuleringarna reglerar, sådana som de nu är, på ett fullgott sätt läkemedel och kosmetika, som såklart berörs särskilt när det gäller våra avlopp.

Vad gäller PFAS är det som vi diskuterar och det som finns med i förslaget vilka indikatorer man ska använda för att se om tekniken fungerar eller inte. Om man vill inkludera eller exkludera PFAS bör vara en fråga om hur man följer upp att tekniken fungerar eller inte. Det är inte en fråga om politiskt ställningstagande om hur pass mycket man är emot PFAS eller inte. Vi är alla ganska tydliga med att PFAS-ämnen inte är något önskvärt i vårt avloppsvatten.

Men att komma åt just PFAS-ämnena är en viktig fråga. Vi anser att den klart mest effektiva metoden att använda är att reglera i producentled, från det hållet. Därför driver Sverige på för det.

Tekniken som kommer att användas är en väldigt avancerad reningsteknik som kommer åt många miljöskadliga ämnen, däribland vissa PFAS-ämnen. Men att använda just PFAS som indikator är inte önskvärt i detta fall.

Anf. 118 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag håller inte med om det resonemang som miljöministern för. Det är A och O att pinpointa PFAS om vi ska komma till rätta med detta.

Jag studsar också lite på att det inte skulle finnas teknik. Vid en snabb googling ser man att både jonbytare och kol kan användas. Det vi har fört fram i vår avvikande ståndpunkt är att olika tekniker kan behöva kombineras. Om man inte nämner det riskerar det att leda till att vattenreningsverk låser in sig i en teknik som inte alls biter på PFAS.

Med tanke på att det redan i dag finns otroligt stora hälsorisker med ungdomar som har dubbelt så hög PFAS-halt i sina kroppar är det oansvarigt att inte inkludera PFAS som en indikatorsubstans. Om vi skulle göra det skulle vi kunna börja mäta, främja teknikutveckling och steg för steg förhindra och minska detta hälso- och miljöproblem.

Jag ser alltså ingen substans i argumentationen för att inte inkludera PFAS som en indikatorsubstans.

Anf. 119 ORDFÖRANDEN:

Jag kan konstatera att det finns avvikande uppfattningar när det gäller PFAS från Vänsterpartiet, Centerpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna och när det gäller ökat producentansvar från Socialdemokraterna och Miljöpartiet. I övrigt har Vänsterpartiet,

Centerpartiet och Miljöpartiet hänvisat till de tidigare avvikande ståndpunkter som de har framfört i miljö- och jordbruksutskottet. Det verkar korrekt.

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går till dagordningspunkt 4, Förordningen om ändring av förordning (EU) 2019/1242 om normerna för koldioxidutsläpp från tunga fordon. Det är ett beslutsärende.

Anf. 120 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! Det spanska ordförandeskapet kom i onsdags med ett nytt kompromissförslag där vissa mindre förändringar har skett. De föreslår en allmän riktlinje för förordningen om skärpta koldioxidkrav för tunga fordon vid rådsmötet på måndag.

Regeringen stöder förslaget, som är en väl avvägd kompromiss med ambitiösa reduktionsmål för tunga vägfordon. Från 2040 ska 90 procent av alla nytilverdade tunga vägfordon vara utsläppsfria, och redan 2030 ska 45 procent av nytilverdade tunga fordon vara utsläppsfria. Det innebär en genomgripande förändring för logistikbranschen och är ett viktigt steg mot en klimatneutral transportsektor.

Sedan jag i torsdags förra veckan informerade riksdagens miljö- och jordbruksutskott har det gjorts flera viktiga förbättringar där Sverige har fått god utdelning i förhandlingarna.

Vi i Sverige kan vara väldigt stolta över vår fordonsindustri som ligger i framkant av denna omställning. Fordonsindustrin är väl rustad för att leverera nollutsläppsfordon. Om fordonsindustrin ska kunna sälja nollutsläppsfordon måste det finnas en avsättning för produkterna, en efterfrågestyrd marknad. Det är därför viktigt att rättsakten kan antas snart, under nuvarande Europaparlamentets mandatperiod, så att arbetet med att ställa om sektorn och att bygga ut laddinfrastrukturen kan dra igång.

Det är också viktigt att en utvärdering av förordningen sker i god tid före 2030, då utsläppskraven trappas upp avsevärt. Utvärderingen bör även granska utbyggnaden av laddinfrastruktur samt andra åtgärder som krävs för omställningen. Det är därför glädjande att ordförandeskapet på svenskt initiativ har tidigare lagt utvärderingen med ett år, till 2027, och med ett bredare mandat.

För Sverige och Finland är det viktigt att kunna använda särskilt tunga transporter och fordonskombinationer av den typ som används i Norden. De är mer energi- och kostnadseffektiva och ger mindre utsläpp per viktighet. Därför har det på svenskt och finskt initiativ bildats en särskild undergrupp i förordningen för dessa fordonstyper som beaktar fördelarna med tunga fordonskombinationer. Givet våra stora geografiska avstånd och omfattande transporter av tunga råvaror är det viktigt för vår konkurrenskraft. I den delen av kompromissen har Sverige och Finland fått gehör, vilket får ses som en framgång för oss.

Den främsta återstående frågan gäller en grupp medlemsstaters krav på att föra in en beräkningsmekanism i förordningen. Den syftar till att kunna tillgodoräkna koldioxidneutrala drivmedel vid beräkningen av fordonens utsläpp av koldioxid, en så kallad Carbon Correction Factor, CCF.

Regeringen anser att en sådan modell skulle urvattna koldioxidkraven, försena omställningen till nollutsläpp och därmed motverka syftet med

förordningen. Regeringen verkar därför aktivt för att liggande förslag där nollutsläpp bestäms av utsläpp under drift, så kallad tailpipe-reglering, ska gälla.

Regeringen anser också att ordförandeskapets föreslagna 3 gram koldioxidutsläpp per 12 kilometer som gränsvärde för nollutsläpp kan godtas som en del av en slutuppgörelse. Regeringen bedömer att det gränsvärdet möjliggör för fortsatt utveckling av vätgasmotorer.

Herr ordförande! Som jag sa inledningsvis är förhandlingsläget fortfarande oklart, och i onsdags kom ytterligare ett kompromissförslag. Men jag är optimistisk och övertygad om att man kan nå en uppgörelse. Med den inriktning som jag har redogjort för här anser jag att Sverige bör stödja en sådan uppgörelse. Jag är övertygad om att den blir väldigt bra för svensk konkurrenskraft.

Anf. 121 ANNA LASSES (C):

Tack för redogörelsen!

Vi står kvar vid vår avvikande ståndpunkt från den 28 september angående biogas. Det är något som vi saknar i regeringens ståndpunkt. Vi skulle gärna se att man lade till en sådan mening. Vi pratar om stycket som börjar med: Regeringen anser att hänsyn behöver tas till nordiska bruket. Där skulle vi vilja ha en mening på slutet som säger: Regeringen vill också se biogas som ett potentiellt drivmedel för tunga fordon även i framtiden.

Anf. 122 ORDFÖRANDEN:

Bara för klarhets skull vill jag nämna att det hänvisas till det senaste kompromissförslaget från det spanska ordförandeskapet. Där anges också onsdag som datum. Det har inte kommit EU-nämnden till del. Ledamöterna vet alltså inte exakt, även om vi har hört en del av föredragningen.

Ni kan fundera på vad det kan betyda medan jag lyssnar på ledamöterna här.

Anf. 123 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi agerar helt enkelt i blindo.

Jag lyfter fram Vänsterpartiets avvikande ståndpunkt som lämnades i miljö- och jordbruksutskottet den 28. Vi menar att det bör vara en helt annan svensk ståndpunkt där regeringen välkomnar kommissionens förslag till översyn av EU-målen för utsläpp av koldioxid från nya tunga vägfordon och så vidare. Jag läser inte upp hela. Den finns i protokollet.

Anf. 124 JYTTE GUTELAND (S):

Herr ordförande! Vi vill också påminna om vår avvikande ståndpunkt i miljö- och jordbruksutskottet. Vi står kvar vid den.

Anf. 125 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Vi står också bakom vår avvikande ståndpunkt från tidigare. Vi menar att det behövs ett tydligt nollutsläppsmål för tunga transporter till 2040 och att lagförslaget behöver utökas för att omfatta fler fordon.

Vi menar också att målen för 2025 och 2030 bör ökas markant. Det ska vara 65 procent till 2030 och 95 procent till 2035. Och klassningen av nollutsläppsbilar bör fortsätta bedömas på samma sätt som med gällande lagstiftning och ska inte ändras.

Jag hänvisar till tidigare avvikande ståndpunkt.

Anf. 126 ORDFÖRANDEN:

Vi har inte fått den senaste handlingen; kompromissförslaget. Å andra sidan verkar de som har avvikande ståndpunkter vara ganska klara över vad de tycker. Jag tror inte att det spanska ordförandeskapets kompromissförslag och regeringens förhållningssätt till det avviker på någon avgörande punkt från det som framförts tidigare.

Jag provar ändå, med nämndens tillåtelse, om vi, med de avvikande ståndpunkterna, kan ställa oss bakom det nu talade ordet och därmed beslutspunkten. Vi får se. Det är upp till nämnden.

Anf. 127 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Låt mig bara kort lämna en redogörelse, för att ingen ska agera i blindo. Vi kan också se till att alla handlingar kommer på plats. Jag var inte medveten om att ni inte fått tillgång till dem. Men det jag har redogjort för i mina talepunkter är helt enkelt de små ändringar som skett. Jag kan upprepa.

En fördel som har kommit ur det senaste kompromissförslaget är att Sverige och Finland har fått gehör för flexibiliteten för de tunga fordonskombinationerna, såsom långtradare och annat. Ändringen har gått från 5 gram till 3 gram. Det var också vad jag redogjorde för.

Sedan gäller det CCF. Där har vissa länder drivit på men ännu inte fått gehör. Därmed har Sverige fortsatt fått gehör för vår ståndpunkt om att CCF inte ska inkluderas.

Utöver det finns det inga skarpare ändringar i det senaste kompromissförslaget. Vi ska självklart se till att det inkommer till er skriftligen.

Anf. 128 ORDFÖRANDEN:

Det är bra. Då tror jag att min tolkning bär ännu mer rimlighet över sig.

Och det är bra om vi får in kompromissförslag före nämndens möten.

Jag ser ingen som protesterar mot mitt sätt att hantera detta ärende. Däremot kan jag konstatera att det finns avvikande ståndpunkter i enlighet med vad som har framförts av Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Centerpartiet och Socialdemokraterna.

I övrigt kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Slutsatser om förberedelserna inför den 28:e partskonferensen, COP 28, för FN:s ramkonvention om klimatförändringar. Det är en beslutspunkt.

Anf. 129 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! På miljørådet ska EU anta sitt övergripande mandat inför FN:s klimatförhandlingssession i december, COP 28. Mandatet fastställs, precis som tidigare år, genom rådsslutsatser.

Regeringen kan på rådmötet ställa sig bakom ett antagande av de föreslagna rådsslutsatserna då de till stor del tillgodoser svenska prioriteringar. Regeringen har i förhandlingarna om rådsslutsatserna bland annat fått gehör för brådska och möjligheter i klimatomställningen.

På samma sätt som vi från svensk sida lyfter fram de lösningar som näringslivet kan erbjuda för att snabba på omställningen är det värdefullt att EU har motsvarande ansats.

Inför förhandlingen på miljørådet återstår att komma överens om utfasning av fossila bränslen. Sverige verkar för att EU ska driva på för att alla parter ska fasa ut användning och produktion av fossila bränslen och för att detta ska återges i rådsslutsatserna.

En annan viktig fråga gäller en av de föreslagna globala utfästelserna om en tredubbling av installerad kapacitet från förnybara energikällor samt en fördubbling av energieffektiviseringstakten till 2030.

Sverige stöder förslaget och kommer att verka för att även en hänvisning till andra nettonollteknologier inkluderas.

Sverige bevakar att åtagandena om förnybar energi och energieffektivisering inte innebär nya åtaganden, inklusive finansiella, utöver de EU-beslutade målen som gäller till 2030.

Anf. 130 JYTTE GUTELAND (S):

Herr ordförande! Jag vill tacka statsrådet.

Det är viktiga frågor som ligger på bordet också denna gång. Flera av de frågor som klimatministern lyfter upp är verkligen viktiga. Vi har också fått rapporter om att Europaparlamentet stöder det som statsrådet tar upp, det som gäller både energieffektivisering och förnybart och de ambitioner och procenttal som ministern nämner.

Det är väldigt positivt att Sverige driver på och hjälper till, så att det också kommer från medlemsländerna. När det gäller diskussionen om skador och förluster är det otroligt viktigt att löftena blir verklighet och att de vackra orden följs upp i praktisk handling. Jag har förstått av klimatministerns tidigare redogörelse i miljö- och jordbruksutskottet att det också är regeringens ambition att verkligen se till att löftena infrias.

Det har förmodligen infekterat hela världsordningen att länder inte minst i Afrika och Sydamerika har upplevt att löftena inte har infriats. Det har blivit en bristande tilltro när den industrialiserade delen av världen lovat saker och sedan inte levtt upp till detta. Något som också bidragit till att det blivit infekterat är att det fanns liknande löften efter pandemin gällande vaccinering som det inte levdes upp till. Gång på gång har löften utställts som sedan inte har förverkligats. För att klimatpolitiken ska gå framåt är det alltså oerhört viktigt att detta blir verkligt prioriterat från den svenska regeringen.

Jag skulle också vilja veta vad regeringen tycker om Kina i detta avseende, om Kina ska vara en mottagare eller en givare i fonden och om denna fråga är utredd från svensk sida. Sverige kan förmodligen bli en viktig aktör i de diskussionerna.

Jag vill också säga att ambitionshöjning i den egna reduktionstakten är jätteviktigt. Men det kommer ju på nästa punkt, så vi tar det där.

Vi har också detta med fossila bränslen. Världen skulle faktiskt behöva ett globalt "nedrustningsavtal" för fossila bränslen. Ministern får gärna redogöra för sin syn på hur långt man kan komma här.

Anf. 131 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi önskar att den svenska regeringen generellt skulle ha lite högre ambitioner, men med tanke på att vi har en regering som för en politik som kommer att öka utsläppen är våra förhoppningar låga.

Ännu lägre är förhoppningarna om nationella åtaganden, men jag vill ändå fråga om regeringen har tänkt ha några nationella åtaganden.

Jag passar också på att lyfta upp det som i text gör att vi går ifrån en progressiv klimatpolitik, något som EIB lyfter fram sin skrivelse, det vill säga att man använder begreppet ”phase down” i stället för ”phase out” och så vidare.

Anf. 132 REBECCA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag instämmer med föregående talare.

Vad vi skulle behöva se är ett politiskt ledarskap som driver på för full utfasning av det fossila, som står upp för skador och förluster och som också driver på för att fonden ska komma på plats och för att det ska finnas en kraftfull finansiering för dem som kommer att skadas mest av klimatkrisens eskalerande.

Det är också viktigt att vi har en regering som stimulerar och driver på för att NGO:er och civilsamhälle ska komma till tals och som inte marginaliserar dem eller kallar dem terrorister när de för fram kritik.

Det är också viktigt att man driver på för högre ambitioner och inte spelar ned och sänker ambitionerna.

Slutligen vill jag skicka med vikten av att fokusera på och lyfta fram den stora potential som finns i naturbaserade klimatlösningar, eftersom biologisk mångfald och klimat mycket går hand i hand. Vi har bakom oss ett globalt naturavtal som också väntar på att implementeras. Ha alltså gärna även detta i åtanke när ni utformar politik för klimatet!

Anf. 133 ORDFÖRANDEN:

Jag har hittills tolkat det ni har sagt som så kallade medskick och inte som avvikande ståndpunkter. Har ni någon annan uppfattning så flagga för det!

Anf. 134 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! Finansieringsfrågorna är ständigt närvarande i dessa sammanhang. I dessa frågor är Sverige väldigt pådrivande och en väldigt stark part, inte endast per capita utan också generellt.

Det som främst ligger på dagordningen inför denna COP är formerna för den fond man kom överens om att starta under förra COP:en. Parterna har inte enats om vilka former som ska råda för denna fond. Man står helt enkelt långt ifrån varandra när det gäller vad fonden ska innehålla pengar till och vad den ska finansiera.

Om man inte är överens om formerna för fonden och vad den ska användas till ser inte EU det som konstruktivt att börja tala om vilken typ av finansiering den ska innehålla. Först måste vi vara överens om vilken karaktär den ska ha och vilken typ av klimatfinansiering som ska ske genom fonden. När vi har klarat ut vad fonden ska göra, så att säga, kommer EU att vara precis lika angeläget om att diskutera vilka länder som ska få stöd och vilka som ska finansiera stödet. Det är alltså en diskussion som kommer att behöva tas då.

Generellt har det i finansieringsfrågan, som flera av er lyfter, skett stora framsteg. Flera länder har stegpat upp – ursäktat anglicismen. Exempelvis har Tyskland och Kanada lett ett arbete i givarkretsen som gör att man kommer att uppfylla ett av de löften som man avgett under tidigare COP:ar men haft svårt att leva upp till, nämligen det om 100 miljarder amerikanska dollar per år.

Det har alltså skett stora framsteg. Sverige är en del av den rösten internationellt, inte minst genom att vi i den här regeringen så tydligt proklamerar vår vilja och vårt agerande i att öka klimatbiståndet genom att både särskilt finansiera olika typer av fonder i hög utsträckning och även bidra till rena klimatinsatser i andra länder, inte minst genom att utveckla samarbeten under artikel 6 i Parisavtalet och annat.

Regeringen arbetar alltså hårt med att utöka och effektivisera klimatbiståndet. Vi upplever att det är en stark del av den pågående finansieringsdiskussionen.

Med det sagt måste man även lyfta upp den verklighet som råder i dessa internationella förhandlingar, nämligen att det finns starka intressen från vissa länder av att diskutera finansiering i stället för utsläppsminskande insatser och den förhandling som också behöver ske kring hur vi faktiskt ska sluta nyttja fossilt och ställa om. *Mitigation*-frågan hamnar i skymundan när finansieringen tillåts ta så mycket fokus, och det är något jag anser att Sverige inte ska spela med i. Vi behöver vara väldigt tydliga med att vi såklart gärna talar om finansieringen av omställningen och av skador och förluster men att det inte ska tillåtas ske på bekostnad av att vi talar om hur vi faktiskt ska ställa om. Det gäller inte bara Europa och EU, som nu har ett Fit for 55 där vi ligger i linje med Parisavtalet, utan hela världen behöver lyckas med sin omställning.

Till sist måste jag bara nämna att Sverige självklart driver på för ”phase out” i alla typer av forum. Formuleringar i stil med ”phase down” rör helt enkelt etablerade formuleringar som man är överens om. Om det står ”phase down” någonstans är det helt enkelt för att det är detta som ligger i kompromissförslaget eller på någon annan plats. Det var också det man hade som åtagande på COP 26, så det kan vara därför man refererar till ”phase down”. Men i alla forum driver Sverige på hårt för att det ska vara ”phase out” och ingenting annat.

Anf. 135 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det är en hel del att hålla reda på, och det kan vara så att Jytte Guteland för Socialdemokraterna redan mycket vällovligt har ställt de här frågorna.

När det gäller rådsslutsatserna är den ståndpunkt som regeringen kommer hit till EU-nämnden med att ni tänker ställa er bakom ordförandeskapets förslag till slutsatser. Samtidigt finns det i dessa slutsatser exempelvis en punkt som säger att man ser fram emot diskussionerna på mötet den 17 oktober. Då blir min fråga, för jag tycker inte att det är riktigt klart: Det som ligger här, är det vad Sverige är nöjt med? Eller kommer Sverige att föra fram och driva någonting i kommande diskussioner? Det framgår inte riktigt av ståndpunkten, och jag tycker att det var lite oklart från statsrådet.

Det gäller inte minst utfasningen av fossila bränslen, som Jytte också nämnde. Här är i alla fall min uppfattning att det som ligger i förslaget är

en svagare skrivning än vad det varit tidigare. Jag vill bara lite grann fylla på där. EU och EU:s länder har ju också, som Jytte sa, ett ansvar när man åker på de här internationella förhandlingarna att visa att man lever som man lär. Det är så man bygger förtroende gentemot andra länder. Där ligger Sverige lite annorlunda till just nu eftersom EU:s medlemsländer och även världen vet att den svenska regeringen snarare gör tvärtom och ökar de fossila utsläppen i stället för att minska dem.

Det finns också ett antal av EU:s medlemsländer som inte riktigt har levererat ordentligt på det man tidigare åtagit sig. Det är en viktig diskussion mellan EU:s medlemsländer vad man tar för ansvar för det, men det är också viktigt för den trovärdighet med vilken man kan gå in i förhandlingar på ett internationellt klimattoppmöte.

Men som sagt: Är Sverige nöjt med det som ligger här och nu, eller kommer Sverige att fortsätta driva någonting på det kommande möte som man hänvisar till i slutsatserna?

Anf. 136 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! Låt mig tydliggöra: Precis som det var sist när man skulle anta rådsslutsatser inför COP är detta såklart en väldigt stor och laddad fråga även på miljørådet. Förhandlingar sker in i det sista. Det senaste året då vi skulle anta rådsslutsatser satt vi på sittande möte och förhandlade på ministernivå om ordval och formuleringar.

Det har säkert funnits olika fall där frågor har varit svåra att lösa ut även i sista stund, men det som nu antagligen kommer att bli föremål för diskussioner in i det sista rör ”unabated”, formuleringarna kring huruvida man ska fasa ut fossila bränslen eller ej och vilka fossila bränslen man berör i sina formuleringar. Sverige har här en mer ambitiös ståndpunkt och inriktning än vad rådsslutsatserna i det förslag som nu ligger på bordet redogör för.

Vi kommer självklart att driva på för våra ståndpunkter hela vägen på detta möte. Då ska man också ha i åtanke att Ekofin ska anta slutsatser dagen efter miljørådet. Detta är helt enkelt diskussioner som pågår.

Med det sagt ska också besluten i rådet fattas i konsensus, och det råder oenigheter mellan medlemsstaterna. Därför kan regeringen komma att behöva acceptera lösningar där EU inför COP 28 fortsätter att förespråka utfasning av ”unabated” fossila bränslen trots att Sverige tillsammans med Danmark, Nederländerna och förhoppningsvis några andra ambitiösa länder också kan driva på för skarpare skrivningar där vi inte endast vill reglera ”unabated” utan alla fossila bränslen.

Anf. 137 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Förlåt, men menar statsrådet att det som är Sveriges linje i dessa förhandlingar i sak också har överlagts i sak i miljö- och jordbruksutskottet i en överläggning? Det framgår inte av våra handlingar. Jag måste titta, men om jag minns rätt står det att det har varit uppe för information. Det är alltså inte en överläggning. Nu är det här på EU-nämndens möte, och den ståndpunkt som står i våra papper säger att man kan ställa sig bakom ordförandeskapets förslag till slutsatser. Sedan säger statsrådet att det pågår förhandlingar och att det finns en svensk linje som är mer ambitiös än rådsslutsatserna.

Det finns som sagt ingen som helst dokumentation eller så till Sveriges riksdag omkring detta. Sveriges riksdag och vi som ledamöter har inte haft möjlighet att tycka någonting i sak om den frågan, och det som vi tycker omkring nu är en ståndpunkt som är väldigt kort.

Sedan gäller det talade ordet här. Statsrådet redogör nu muntligt för någon sorts ambitiösare linje som vi inte riktigt förstår vad det är. Det är en väldigt märklig hantering, måste jag säga, i fråga om vad vi ska ge för mandat till de här förhandlingarna.

Statsrådet får gärna reda ut hur man har tänkt att man har samrått och sökt stöd för sin linje att förhandla i de här frågorna i sak och vad man nu gör här i EU-nämnden.

Anf. 138 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag kan bara hålla med Socialdemokraterna. Det här kommer ju som information, vilket gör att vi som partier kanske inte har riktigt samma möjlighet att ta ställning.

Det talade ordet gäller, ja. Men det är ganska mycket information att ta in under sittande möte för att anmäla en avvikande ståndpunkt eller inte, tänker jag.

Anf. 139 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Ärligt talat förstår jag inte vad det råder för slags oenighet. Vi är här för ett samråd nu. Det är det vi gör nu. Samrådet sker nu. Har man avvikande ståndpunkt kan man väl redogöra för det i all sin ordning.

Det jag redogör för är att Sverige har den ambitiösa ståndpunkt vi har redogjort för. Om än man anser att våra formuleringar är korta har vi redogjort för vilka ingångar vi har i förhandlingarna, vad den svenska ståndpunkten är, vad Sverige driver på för och vad den här regeringen avser att driva på för.

Det här är pågående förhandlingar som alltid är in i det sista. Nu har jag varit statsråd endast under elva månader, men under mina elva månader har jag aldrig varit med om någonting annat än att just COP-förhandlingar sker när de sker, så att säga. Men vi kommer med den svenska ståndpunkten, och Sverige kommer att fortsätta driva på för att få gehör för den svenska ståndpunkten såsom den är redogjord för i handlingarna även under mötet.

Anledningen till att vi här har en formulering i stil med att regeringen kommer att behöva kunna acceptera förslaget är helt enkelt att rådet behöver fatta beslut. Det är ju trevligt om vi har rådsslutsatser att komma till COP med, och eftersom den här akten behöver antas med konsensus och det fortfarande råder oenigheter vill Sverige vara en konstruktiv part och se till att EU kommer med rådsslutsatser till COP:en. Därför finns formuleringen med i handlingarna att regeringen avser att kunna ställa sig bakom det förslag som finns på bordet. Men vi driver fortfarande på för de svenska, ambitiösa ståndpunkterna i den utsträckning vi kan det eftersom förhandlingarna fortfarande pågår och antagligen, likt förra året, kommer att pågå på plats.

Riksdagen har också rätt att begära överläggningar när som helst, så detta är helt enkelt en fråga man får följa i takt med att förhandlingarna sker.

Det kollegorna far efter är att det är två som behöver dansa för att få en tango.

Det är alldeles riktigt som statsrådet säger att alla utskott kan begära överläggningar. Det sker på lite olika sätt och med olika intensitet. Regeringen kan också, om den vill söka ett mandat, söka den typen av överläggning. Det kan ibland underlätta arbetet, framför allt om det är detaljer och mer komplicerade saker. Det är en avvägning, och det är alldeles riktigt att båda kan begära överläggning var och en från sitt håll.

Det är också alldeles riktigt att miljö- och jordbruksutskottet fick information den 5 oktober. Men vi har nu lyssnat på den muntliga redogörelsen.

Anf. 141 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Ja, det krävs två för att det ska bli en tango, och det är absolut så att riksdagen kan begära överläggning om EU-frågor när som helst och hur som helst.

Jag vill bara understryka att det är en nyordning om man från regeringens sida lägger det ansvaret helt och hållet på riksdagens ledamöter när det är regeringen som har ett enormt informationsövertag om var förhandlingar befinner sig och när man kan behöva söka sig till riksdagen för att ha en överläggning för att kunna känna som regering att man kan driva en svensk linje som man har stöd för – eller, som här i EU-nämnden, att man inte har en majoritet emot sig.

Nu var man till miljö- och jordbruksutskottet. Regeringen gjorde inte bedömningen att man skulle överlägga med utskottet i sak, utan man valde att ge information. Jag kan också konstatera att det inte var någon från miljö- och jordbruksutskottet som valde att på sittande möte säga att den ville ha en överläggning. Det är ju en ordning som vi har försökt gå ifrån i riksdagen. Vi ska inte ha det så, för det blir väldigt rörigt och tufft för regeringen om det händer. Jag hör vad statsrådet säger, och vi får väl hantera det, men jag är tämligen säker på att regeringen inte kommer att tycka att det är en särskilt bra idé.

I sak är vi här och nu, och vi har fått en skriftlig ståndpunkt som statsrådet också hänvisar till. Där står det att man ska ställa sig bakom ordförandeskapets förslag till slutsatser.

Jag och vi socialdemokrater har inte den tilltron till den här regeringens miljö- och klimatpolitik och förmåga att förhandla att vi kan ge carte blanche till regeringen att ställa sig bakom vilka rådsslutsatser som helst. Det har vi inte, så vi ska väl försöka formulera en avvikande ståndpunkt här.

Dessutom vill jag fortfarande säga att det är det talade ordet som gäller i EU-nämnden. Nu hänvisar statsrådet återigen till regeringens mer ambitiösa ståndpunkter. Det vore väldigt bra om statsrådet muntligt, för det talade ordet gäller, kunde redogöra för EU-nämnden vilka dessa mer ambitiösa ståndpunkter är som Sveriges regering driver så att vi får det klart för oss. Det vore en bra början. Jag får återkomma utifrån det om det är så att ska vi anmäla en avvikande ståndpunkt eller inte. Men vi socialdemokrater är inte beredda att ge carte blanche till den här regeringen när det gäller klimatfrågorna.

Anf. 142 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! Regeringen har ju inte sett ett behov av ytterligare överläggningar. Det är därför vi inte har initierat några sådana.

Vi har infunnit oss hos miljö- och jordbruksutskottet, som har informerats. Det var väl ett utmärkt tillfälle att begära överläggningar om man ansåg att det rädde oklarheter och frågetecken, vilket inte har uppmärksammats förrän nu.

Dessutom nämns många felaktigheter här av vice ordföranden. Man säger att regeringen *ska* ställa sig bakom. Inga sådana formuleringar finns. Regeringen *kan* ställa sig bakom rådsslutsatserna. Anledningen till att vi har ordet "kan" är att vi måste anta rådsslutsatser med konsensus. Ska Sverige vara en part som på rådsmötet bidrar till att EU inte kommer med rådsslutsatser till COP:en? Det anser jag vore mycket oansvarigt. Självfallet skriver vi att vi kan ställa oss bakom det förslag som nu finns på bordet eftersom det till stor del tillgodoser de svenska prioriteringarna.

Vi kommer självklart att driva de svenska ståndpunkterna. Sverige är ett ambitiöst land. Vi är väldigt ambitiösa generellt i klimatfrågan, i vårt eget land och internationellt. Det är det jag menar när jag hänvisar till Sveriges ambitiösa ståndpunkt.

Ett exempel är att vi till skillnad från många andra EU-länder driver på för formuleringar om "unabated". Sverige vill att förslaget ska vara formulerat på ett ambitiöst sätt, helt enkelt.

Att regeringen *ska* ställa sig bakom, som man formulerar det, stämmer helt enkelt inte. Förslaget till svensk ståndpunkt är att regeringen på rådsmötet *kan* ställa sig bakom. Det är också det jag muntligen har redogjort för här.

Jag har hittills inte uppfattat att det finns några frågetecken. Nu finns det helt plötsligt det. Kring vad förstår jag inte riktigt – det verkar främst vara formfrågan, och den har jag så gott jag kan redogjort för här.

Anf. 143 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Det är lite rörigt, kan jag tycka. Skulle statsrådet vänligen kunna redogöra för regeringens prioriteringar inför mötet, alltså vad regeringen prioriterar och kommer att driva på för? Det är ju ganska vagt formulerat: "Regeringen bedömer att förslaget till rådsslutsatser tillgodoser de svenska prioriteringarna" – vilka är de – "och kan på rådsmötet därför ställa sig bakom ordförandeskapets förslag till slutsatser."

Jag förstår att COP-mötena kräver väldig hast och att man agerar väldigt snabbt. Men eftersom vi inte haft en överläggning utan bara information skulle det vara bra att veta vilka prioriteringarna är som regeringen kommer att driva. Vad kommer Sveriges miljöminister att driva och lägga sitt krut på? Det vill jag gärna veta.

Anf. 144 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Apropå att ord har betydelse är det helt sant som statsrådet säger att ståndpunkten är att förslaget till rådsslutsatser tillgodoser de svenska prioriteringarna och att regeringen på rådsmötet *kan* ställa sig bakom ordförandeskapets förslag till slutsatser. Det är så formuleringen är.

Eftersom ord har betydelse vill jag framhålla att ingen här har sagt att Sverige ska se till att det inte blir några rådsslutsatser. Det finns det ingen

som har sagt. Däremot är statsrådet här och söker mandat för den svenska linjen, och mandatet som statsrådet söker här är för formuleringen att "regeringen bedömer att förslaget till rådsslutsatser tillgodoser de svenska prioriteringarna och kan på rådmötet därför ställa sig bakom ordförandeskapets förslag till slutsatser".

Förutsatt att statsrådet inte får en majoritet emot sig kommer det att bli den ståndpunkt och linje som statsrådet tar med sig. Det som komplicerar saken lite är att statsrådet här på sittande möte säger att man ska fortsätta förhandla och då driva svenska prioriteringar och ståndpunkter som är mer ambitiösa. Här står det ju att förslaget tillgodoser de svenska prioriteringarna och att man kan ställa sig bakom det. Då blir vi naturligtvis lite intresserade av vad det är för svenska prioriteringar.

Statsrådet får också ha respekt för att vi är ett antal partier som är i opposition och därmed kanske inte har samma tilltro till den bedömning som den sittande regeringen gör när det gäller just klimatfrågorna. Vi kanske så småningom väljer att formulera en avvikande ståndpunkt om vad vi tycker måste säkerställas för att regeringen ska kunna ställa sig bakom rådsslutsatserna. Det betyder bara att om inte regeringen kan säkerställa det får man komma tillbaka till Sveriges riksdag med vad man i så fall har förhandlat fram och kunnat gå med på, och då får vi göra ett nytt ställningstagande om vi tycker att regeringen kan ställa sig bakom det då eller inte. Men det här är ur oppositionens synvinkel ett *carte blanche*: Förhandla hur ni vill, och sedan *kan* ni ställa er bakom!

Man får ha respekt för att det kan se lite olika ut om man är en del av regeringsunderlaget och om man är i opposition. Jag kan informera statsrådet om att så har det sett ut i många långa tider i Sveriges riksdag. Det är inget som har ändrats under de senaste månaderna.

Anf. 145 ORDFÖRANDEN:

Jag ska bara tillägga att det här en gammal fin konflikt mellan riksdag och regering, oavsett regeringens sammansättning och oppositionens sammansättning.

Det är också olika i olika utskott. Mitt intryck är att miljö- och jordbruksutskottet är ett utskott som har fler överläggningar än utskott som utrikesutskottet eller försvarsutskottet. Så är det.

En fördel med överläggningar är att man kan lösa upp en del knutar. I stället för att ha dem i EU-nämnden har man dem då bland de kunniga i det fackutskottet. Det finns en fördel med det. Men återigen, och jag vill betona det jag sa: Det behövs två för tango. Man kan göra det både som utskott och som regering.

Anf. 146 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! Låt mig tillägga till redogörelsen att man sällan har överläggningar om just rådsslutsatser, eftersom de har den karaktär de har. De är återkommande, och samma struktur ligger till grund för förhandlingar på plats varje år, då en himla massa länder helt enkelt behöver komma överens om vilka inställningar man går in i COP-förhandlingarna med.

Som vice ordföranden så tydligt redogjorde för är det talade ordet det som gäller, och det jag muntligen sa här i salen är att regeringen på rådmötet *kan* ställa sig bakom ett antagande av de föreslagna

rådsslutsatserna då de *till stor del* tillgodoser de svenska prioriteringarna. Jag sa inte att de fullt ut tillgodoser alla våra svenska prioriteringar.

Vi kommer att fortsätta att driva på för en förhöjd ambitionsnivå i rådsslutsatserna genom att exkludera ordet "unabated" i paragraferna 14 och 15, om man är av den karaktären. Vi driver på för den ambitionsnivån, men vi får inte gehör för det än så länge. Det finns inte tillräckligt många ambitiösa länder som vill ansluta sig till den linjen, men vi kommer från Sveriges sida att fortsatt att bidra till att EU kommer med en ambitiös rådsslutsats till COP.

Anf. 147 JYTTE GUTELAND (S):

Vi tackar för den muntliga redogörelsen. Från Socialdemokraternas sida vill vi göra ett medskick inför förhandlingarna.

Vi vill att Sverige står upp för det som har diskuterats, det vill säga en tredubbling av kapaciteten för förnybar energi till 2030 och en fördubbling av energieffektiviteten till samma år. Sverige ska se till att fonden för skador och förluster verkligen blir tillgodosedd, alltså att den följs upp i handling. Det har nämligen varit ett jätteproblem. Sverige ska också verka för utfasning av fossila bränslen och att det blir prioriterade frågor för den svenska regeringen. Det är vårt medskick inför förhandlingarna.

Anf. 148 ORDFÖRANDEN:

Tack för detta, som alltså var just ett medskick!

Anf. 149 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag tackar miljöministern för tydliggörandet. Jag uppfattade det som att en av de prioriteringar som kommer att drivas i förhandlingarna är att få bort ordet "unabated", och det uppskattas verkligen. Men jag skulle ändå vilja anmäla avvikande ståndpunkt, för utöver detta och att man ska vara mer ambitiös tycker jag att det fortfarande är lite rörigt vad som är prioriterat. Min avvikande ståndpunkt handlar om att vi vill ha en politik och en prioriteringsordning som syftar till att få till mål som ligger i enlighet med Parisavtalet och Montrealavtalet.

Anf. 150 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi anmäler också avvikande ståndpunkt. Vi skulle vilja att regeringen var lite mer ambitiös i arbetet som den för fram. Vi tror inte att detta är tillräckligt för att nå klimatneutralitet under den tid vi har på oss. Dessutom skulle vi vilja lyfta fram jämställdhetsfrågan som en del av det arbete som måste ske. Det är ganska viktigt.

Det är som sagt svårt att anmäla en avvikande ståndpunkt vid sittande möte på det här sättet. Jag är ganska upprörd över att man kanske inte försöker hitta lite bättre sätt att hantera frågor som är så här viktiga. Men vi anmäler alltså också en avvikande ståndpunkt – vi tror inte att man gör tillräckligt mycket för att nå klimatneutralitet. Jag vidhåller också de punkter jag tog upp tidigare.

Anf. 151 ANNA LASSES (C):

Jag tackar statsrådet för klargörandet. Jag tänker inte anmäla avvikande standpunkt, för det är svårt att vara emot att regeringen kan tänka sig att ställa sig bakom förslaget till slutsatser. Det blir alltså lite märkligt för min del. Däremot vill jag göra ett medskick: Till nästa gång vore det jättebra om man kunde få den där listan med prioriterade ämnen, för det gör saker och ting väldigt mycket enklare. Det är alltså mer en vädjan till nästa gång.

Anf. 152 JYTTE GUTELAND (S):

Vi har rådgjort lite, och vi anmäler avvikande standpunkt. Det betyder att vi vill se en återkoppling om statsrådet upplever att man inte får gehör i förhandlingarna.

Anf. 153 ORDFÖRANDEN:

Vill statsrådet säga någonting? Nej.

Då noterar jag att det finns avvikande standpunkter från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i enlighet med vad ledamöterna har framfört vid dagens möte. I övrigt kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade standpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, EU:s framläggande av ett uppdaterat nationellt fastställt bidrag till UNFCCC. Det är ett beslutsärende.

Anf. 154 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! På miljørådet förväntas EU:s nationellt fastställda bidrag, NDC, till Parisavtalet skickas in. Det är en teknisk uppdatering som ska spegla utfallet av Fit for 55-förhandlingarna och den effekt som lagstiftningspaketet har på utsläppen inom vår union. Uppdateringen av EU:s NDC är viktig. Den visar att EU inte bara har satt ett ambitiöst klimatmål till 2030 utan även konkretiserat hur målet ska nås.

Anf. 155 JYTTE GUTELAND (S):

Herr ordförande! Vi från Socialdemokraterna noterar att EU går framåt med att förhålla sig till klimatpaketet och Fit for 55, och vi tycker självklart att det är ett viktigt steg i rätt riktning.

Vi vill i detta läge säga att det är tydligt vad man avser att göra, nämligen leva upp till klimatpaketet. Sedan vet vi alla att detta är precis i underkant om man tittar på vad världen behöver. Vi vet ju att det kommer att finnas länder som inte når så långt som de ska, och även utifrån att forskarna tittar på vad som behövs vet vi att EU befinner sig i den lägsta underkanten, om man ska säga så. Det säger jag också med självinsikten att jag har varit en del av förhandlingarna om klimatpaketet och även EU:s klimatlag.

Med det sagt tycker vi socialdemokrater att det är viktigt att regeringen känner att detta är det absolut lägsta och att det från vår sida finns allt stöd för att gå längre. Regeringen ska alltså inte känna att detta på något sätt är i överkant, utan ni ska känna att detta är basen och att man egentligen kan åstadkomma mer. Vi tror också att det är viktigt att Sverige har den ingången i dessa diskussioner, eftersom det förmodligen kommer att

finnas länder som har en helt annan ingång och som kanske vill minska de nationella åtagandena i förhållande till klimatpaketet.

Ni ska alltså känna att ni har råg i ryggen från riksdagen att klara av detta i förhandlingarna. Att ni inte känner oro där tror vi är väldigt viktigt.

Anf. 156 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Vi har ju pratat en hel del om dessa frågor på föregående punkt, och jag instämmer även i det den föregående talaren sa. Det jag vill skicka med är dock att det är viktigt att alla EU-medlemsländer implementerar Fit for 55-målen och gör dem till sina egna klimatmål. Det är alltså ett snabbt medskick.

Anf. 157 ORDFÖRANDEN:

Jag uppfattar det som har sagts som medskick och glada tillrop. Har statsrådet Pourmokhtari något att tillägga? Nej.

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi har kommit till dagordningspunkt 7, Övriga frågor. Det är en hel bibba, så jag läser dem inte en och en utan säger: Det är 7 a–g, vilket är informationspunkter.

Anf. 158 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr ordförande! Jag vill endast informera om att vi nu har nio anmälda övriga punkter. Polens diskussionspunkt har övergått till att bli en A-punkt och en B-punkt. Sedan har ytterligare en punkt om ETS påverkan på sjöfart tillkommit på förfrågan från vissa medlemsländer, däribland Italien. Det finns även två övriga frågor från Grekland som rör den internationella havskonferens de står värd för 2024 samt översvämningsdirektivet med anledning av sommarens översvämningar.

Anf. 159 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen. På basis av erfarenheterna från det förra statsrådets närvaro: Finns det något mer som vi inte har med? Nej, det gör det inte.

Därmed ber jag att få tacka statsrådet med medarbetare för medverkan vid dagens EU-nämndssammanträde. Jag önskar Romina Pourmokhtari med medarbetare en trevlig helg när den inträder!

Anf. 160 ORDFÖRANDEN:

Vi är möjligtvis en smula försenade i förhållande till ett tänkt tidsprogram, men vi kör in tiden! Nu har vi statssekreterare Daniel Liljeberg här, och det handlar om energifrågor.

Inledningsvis har vi återrapporter. Finns det något att muntligen tillägga till det skriftliga?

Anf. 161 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Herr ordförande! Jag har inget att tillägga om inte nämnden har några frågor.

Anf. 162 ORDFÖRANDEN:

Det har nämnden inte, så vi tackar för informationen.

Vi går då in på dagordningspunkt 3, Förslag till förordning om ändring av förordningarna (EU) 2019/943 och (EU) 2019/942 samt direktiven (EU) 2018/2001 och (EU) 2019/944 för att förbättra utformningen av unionens elmarknad. Det är ett beslutsärende.

Anf. 163 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Vid ministermötet har ordförandeskapet för avsikt att låta rådet anta en allmän riktlinje för kommissionens förslag till revidering av EU:s elmarknadsdesign.

Vid rådsmötet den 19 juni i år konstaterade det svenska ordförandeskapet att en preliminär politisk överenskommelse om elmarknadsdirektivet nåtts men att det fanns en utestående fråga i elmarknadsförordningen. Denna fråga handlar om utformningen av direkt prisstöd till fossilfri elproduktion. Förhandlingarna pågår fortfarande, och eventuellt kan det bli förhandlingar även på rådsmötet.

Regeringen står bakom ordförandeskapets intention att anta rådets allmänna riktlinje vid mötet och värnar resultatet i de delar av elmarknadsförordningen som förhandlades under det svenska ordförandeskapet. Regeringen anser att så få begränsningar som möjligt bör införas som påverkar möjligheten till livstidsförlängning och renovering av icke-fossil elproduktion i form av kärnkraft. Det är viktigt att elmarknadsdesignen stöder en fortsatt och ökad utbyggnad av fossilfri elproduktion, vilket behövs för att vi ska nå klimatmålen. Dessutom anser regeringen att konkurrenssnedvridning vid fördelning av återbetalningar från direkt prisstöd till företag bör minimeras.

Anf. 164 MONICA HAIDER (S):

Jag tackar för redogörelsen. Men det är ju två förslag att ta ställning till här, och i ståndpunkten kan jag inte riktigt se att regeringen gör det.

Man skulle kunna tolka ståndpunkten som att även befintlig produktion ska omfattas, vilket vi faktiskt hade i vår ståndpunkt förra gången detta var uppe i näringsutskottet, den 9 maj. Men sedan är frågan också om alla kraftslag ska ingå. Är det detta ni menar med ståndpunkten? Ni skriver ju bara om kärnkraft i er ståndpunkt. Jag undrar också över återförandet av vinster. Det finns ju med, men gäller det även flaskhalsavgifterna, som ni hade med i er förra ståndpunkt? Eller är den frågan redan avgjord?

Anf. 165 ANNA LASSES (C):

Angående just det här att det bara är kärnkraft som nämns har jag en önskan om att stryka den andra meningen i stycke två, alltså att ”regeringen anser att så få begränsningar som möjligt bör införas som påverkar möjligheten till livstidsförlängning och renovering av kärnkraft och andra fossilfria kraftslag”.

Jag önskar att den meningen stryks.

Anf. 166 REBECKA LE MOINE (MP):

Jag vill bara lyfta fram den tidigare avvikande ståndpunkten som Miljöpartiet har lagt i frågan och betona att det är viktigt att försöka få fram en marknad som är lämplig för förnybar energiproduktion.

Anf. 167 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Jag uppfattar att Centerpartiet och Miljöpartiet inte ställer specifika frågor till mig utan yrkade på sina förslag.

Det gjorde däremot Socialdemokraterna. Regeringens ståndpunkt är att vi vill att CFD:er ska omfatta de flesta kraftslagen, inklusive kärnkraft, och det är klart att för Sveriges del kommer det att handla en hel del om kärnkraft.

Det som diskuteras är ju så kallade CFD:er – contract for difference – vilket betyder att man antingen får pengar om priset är väldigt högt eller betalar pengar till kraftproducenten om priset är väldigt lågt. Detta handlar inte om flaskhalsintäkter – svar nej.

Anf. 168 MONICA HAIDER (S):

Frågan var om frågan om flaskhalsintäkterna redan är avgjord. Det här är ju utestående frågor som är förhandlade. Vi har inte riktigt koll på det, måste jag erkänna.

Jag vill också fråga om det även gäller befintlig produktion, eller är det bara nyproduktion och renovering? Är det i så fall en ståndpunkt att det även ska gälla befintlig produktion?

Anf. 169 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Ordförande! Regeringen anser att det ska gälla befintlig kraftproduktion när det gäller renovering och utbyggnad av densamma, och det ska kunna finnas CFD:er för dem också. Om detta pågår det just nu förhandlingar i Coreper. Det är en känslig fråga för en del stater.

När det gäller flaskhalsintäkterna förlängs inte krisinterventionen, så dessa upphör tyvärr att vara en möjlighet från den 1 januari.

Anf. 170 MONICA HAIDER (S):

Vi vidhåller vår gamla ståndpunkt i de delar som det funkar, och det gäller bland annat flaskhalsintäkterna.

2023/24:5

13 oktober

Anf. 171 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag vill lyfta upp våra tidigare avvikande ståndpunkter kring de här frågorna. Bland annat tycker vi att man inte har med sig i den här konstruktionen att den i första hand ska vara gynnsam för medborgarna, företaget och klimatet. Vi lyfter gärna vårt förslag, som är Sverigepriser.

Anf. 172 ORDFÖRANDEN:

Som jag uppfattar det finns det avvikande ståndpunkter från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet, i enlighet med vad man tidigare har framfört och i tillämpliga delar.

Jag kan i övrigt konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Dagordningspunkt 4, Övriga frågor a–d – varsågod, statssekreteraren!

Anf. 173 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Jag har inget att tillägga i den delen.

Anf. 174 ORDFÖRANDEN:

Det var effektiva fem minuter, statssekreteraren! Jag tackar dig och dina medarbetare för deltagande i dagens EU-nämnd!

Anf. 175 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Tack så mycket!

Innehållsförteckning

§ 1 Rättsliga och inrikes frågor	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN	1
Anf. 2 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN	1
Anf. 4 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	1
Anf. 5 MATILDA ERNKRANS (S)	2
Anf. 6 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	2
Anf. 7 MATILDA ERNKRANS (S)	3
Anf. 8 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	3
Anf. 9 MATILDA ERNKRANS (S)	4
Anf. 10 ORDFÖRANDEN	4
Anf. 11 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	4
Anf. 12 ORDFÖRANDEN	5
Anf. 13 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	5
Anf. 14 ORDFÖRANDEN	6
Anf. 15 ANNA LASSES (C)	6
Anf. 16 ORDFÖRANDEN	7
Anf. 17 MATILDA ERNKRANS (S)	7
Anf. 18 LEONID YURKOVSKIY (SD)	7
Anf. 19 ORDFÖRANDEN	8
Anf. 20 LORENA DELGADO VARAS (V)	8
Anf. 21 REBECKA LE MOINE (MP)	8
Anf. 22 MARTIN KINNUNEN (SD)	8
Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	9
Anf. 24 ORDFÖRANDEN	10
Anf. 25 LEONID YURKOVSKIY (SD)	10
Anf. 26 MARTIN KINNUNEN (SD)	10
Anf. 27 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	11
Anf. 28 ORDFÖRANDEN	11
Anf. 29 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	12
Anf. 30 ORDFÖRANDEN	12
Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	12
Anf. 32 MATILDA ERNKRANS (S)	12
Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	12
Anf. 34 MATILDA ERNKRANS (S)	13
Anf. 35 LORENA DELGADO VARAS (V)	13
Anf. 36 MARTIN KINNUNEN (SD)	14
Anf. 37 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	14
Anf. 38 MATILDA ERNKRANS (S)	15
Anf. 39 ORDFÖRANDEN	15
Anf. 40 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	15
Anf. 41 ORDFÖRANDEN	15
Anf. 42 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	15
Anf. 43 ORDFÖRANDEN	16
Anf. 44 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	16
Anf. 45 MATILDA ERNKRANS (S)	16
Anf. 46 ORDFÖRANDEN	16
Anf. 47 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	16
Anf. 48 ORDFÖRANDEN	16

Anf. 49	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	16
Anf. 50	REBECKA LE MOINE (MP)	17
Anf. 51	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	17
Anf. 52	ORDFÖRANDEN	17
Anf. 53	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	17
Anf. 54	ORDFÖRANDEN	17
Anf. 55	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	17
Anf. 56	MATILDA ERNKRANS (S)	18
Anf. 57	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	18
Anf. 58	MATILDA ERNKRANS (S)	19
Anf. 59	ORDFÖRANDEN	19
Anf. 60	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	19
Anf. 61	ORDFÖRANDEN	19
Anf. 62	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	19
Anf. 63	ORDFÖRANDEN	19
Anf. 64	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	20
Anf. 65	ELIN NILSSON (L)	20
Anf. 66	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	20
Anf. 67	ORDFÖRANDEN	20
Anf. 68	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	20
Anf. 69	ORDFÖRANDEN	20
§ 2	Rättsliga och inrikes frågor	21
Anf. 70	ORDFÖRANDEN	21
Anf. 71	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	21
Anf. 72	ORDFÖRANDEN	21
Anf. 73	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	21
Anf. 74	REBECKA LE MOINE (MP)	22
Anf. 75	LORENA DELGADO VARAS (V)	22
Anf. 76	ÅSA ERIKSSON (S)	22
Anf. 77	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	22
Anf. 78	ORDFÖRANDEN	23
Anf. 79	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	23
Anf. 80	REBECKA LE MOINE (MP)	23
Anf. 81	ANNA LASSES (C)	24
Anf. 82	LORENA DELGADO VARAS (V)	24
Anf. 83	ÅSA ERIKSSON (S)	25
Anf. 84	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	25
Anf. 85	LORENA DELGADO VARAS (V)	25
Anf. 86	ORDFÖRANDEN	25
§ 3	Rättsliga och inrikes frågor	26
Anf. 87	ORDFÖRANDEN	26
Anf. 88	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	26
Anf. 89	ORDFÖRANDEN	26
Anf. 90	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	26
Anf. 91	SERKAN KÖSE (S)	26
Anf. 92	MATILDA ERNKRANS (S)	27

Anf. 93 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	27
Anf. 94 Kanslirådet ERIK ADELL HELLSTRÖM	27
Anf. 95 ORDFÖRANDEN.....	27
Anf. 96 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	27
Anf. 97 ORDFÖRANDEN.....	27
§ 4 Rättsliga och inrikes frågor	28
Anf. 98 ORDFÖRANDEN.....	28
Anf. 99 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	28
Anf. 100 ORDFÖRANDEN.....	28
Anf. 101 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	28
Anf. 102 REBECKA LE MOINE (MP).....	29
Anf. 103 MARKUS SELIN (S).....	29
Anf. 104 ORDFÖRANDEN.....	29
Anf. 105 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	29
Anf. 106 ORDFÖRANDEN.....	29
§ 5 Miljöfrågor	30
Anf. 107 ORDFÖRANDEN.....	30
Anf. 108 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	30
Anf. 109 JYTTE GUTELAND (S)	30
Anf. 110 LORENA DELGADO VARAS (V)	31
Anf. 111 ANNA LASSES (C).....	31
Anf. 112 REBECKA LE MOINE (MP).....	31
Anf. 113 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	31
Anf. 114 JYTTE GUTELAND (S)	32
Anf. 115 REBECKA LE MOINE (MP).....	32
Anf. 116 LORENA DELGADO VARAS (V)	32
Anf. 117 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	33
Anf. 118 REBECKA LE MOINE (MP).....	33
Anf. 119 ORDFÖRANDEN.....	33
Anf. 120 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	34
Anf. 121 ANNA LASSES (C).....	35
Anf. 122 ORDFÖRANDEN.....	35
Anf. 123 LORENA DELGADO VARAS (V)	35
Anf. 124 JYTTE GUTELAND (S)	35
Anf. 125 REBECKA LE MOINE (MP).....	35
Anf. 126 ORDFÖRANDEN.....	36
Anf. 127 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	36
Anf. 128 ORDFÖRANDEN.....	36
Anf. 129 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	36
Anf. 130 JYTTE GUTELAND (S)	37
Anf. 131 LORENA DELGADO VARAS (V)	37
Anf. 132 REBECKA LE MOINE (MP).....	38
Anf. 133 ORDFÖRANDEN.....	38
Anf. 134 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	38
Anf. 135 MATILDA ERNKRANS (S).....	39
Anf. 136 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	40
Anf. 137 MATILDA ERNKRANS (S).....	40
Anf. 138 LORENA DELGADO VARAS (V)	41
Anf. 139 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	41
Anf. 140 ORDFÖRANDEN.....	41
Anf. 141 MATILDA ERNKRANS (S).....	42

Anf. 142	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	42	2023/24:5
Anf. 143	REBECKA LE MOINE (MP).....	43	13 oktober
Anf. 144	MATILDA ERNKRANS (S)	43	
Anf. 145	ORDFÖRANDEN.....	44	
Anf. 146	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	44	
Anf. 147	JYTTE GUTELAND (S)	45	
Anf. 148	ORDFÖRANDEN.....	45	
Anf. 149	REBECKA LE MOINE (MP).....	45	
Anf. 150	LORENA DELGADO VARAS (V)	45	
Anf. 151	ANNA LASSES (C).....	45	
Anf. 152	JYTTE GUTELAND (S)	45	
Anf. 153	ORDFÖRANDEN.....	46	
Anf. 154	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	46	
Anf. 155	JYTTE GUTELAND (S)	46	
Anf. 156	REBECKA LE MOINE (MP).....	46	
Anf. 157	ORDFÖRANDEN.....	46	
Anf. 158	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	47	
Anf. 159	ORDFÖRANDEN.....	47	
§ 6	Transport-, telekommunikations- och energifrågor.....	48	
Anf. 160	ORDFÖRANDEN.....	48	
Anf. 161	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG.....	48	
Anf. 162	ORDFÖRANDEN.....	48	
Anf. 163	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG.....	48	
Anf. 164	MONICA HAIDER (S).....	48	
Anf. 165	ANNA LASSES (C).....	49	
Anf. 166	REBECKA LE MOINE (MP).....	49	
Anf. 167	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG.....	49	
Anf. 168	MONICA HAIDER (S).....	49	
Anf. 169	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG.....	49	
Anf. 170	MONICA HAIDER (S).....	50	
Anf. 171	LORENA DELGADO VARAS (V)	50	
Anf. 172	ORDFÖRANDEN.....	50	
Anf. 173	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG.....	50	
Anf. 174	ORDFÖRANDEN.....	50	
Anf. 175	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG.....	50	